

STABILIZĀCIJAS UN ASOCIĀCIJAS NOLĪGUMS
STARP EIROPAS KOPIENĀM
UN TO DALĪBVALSTĪM, NO VIENAS PUSES,
UN MELNKALNES REPUBLIKU, NO OTRAS PUSES

BEĻĢIJAS KARALISTE,

BULGĀRIJAS REPUBLIKA

ČEHIJAS REPUBLIKA,

DĀNIJAS KARALISTE,

VĀCIJAS FEDERATĪVĀ REPUBLIKA,

IGAUNIJAS REPUBLIKA,

ĪRIJA,

GRIEĶIJAS REPUBLIKA,

SPĀNIJAS KARALISTE,

FRANCIJAS REPUBLIKA,

ITĀLIJAS REPUBLIKA,

KIPRAS REPUBLIKA,

LATVIJAS REPUBLIKA,

LIETUVAS REPUBLIKA,

LUKSEMBURGAS LIELHERCOGISTE,

UNGĀRIJAS REPUBLIKA,

MALTA,

NĪDERLANDES KARALISTE,

AUSTRIJAS REPUBLIKA,

POLIJAS REPUBLIKA,

PORTUGĀLES REPUBLIKA,

RUMĀNIJA,

SLOVĒNIJAS REPUBLIKA,

SLOVĀKIJAS REPUBLIKA,

SOMIJAS REPUBLIKA,

ZVIEDRIJAS KARALISTE,

LIELBRITĀNIJAS UN ZIEMEĻĪRIJAS APVIENOTĀ KARALISTE,

kas ir Eiropas Kopienas dibināšanas līguma, Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma un Līguma par Eiropas Savienību Līgumslēdzējas Puses, turpmāk "dalībvalstis", un

EIROPAS KOPIENA UN EIROPAS ATOMENERĢIJAS KOPIENA,

turpmāk "Kopiena",

no vienas puses, un

MELNKALNES REPUBLIKA, turpmāk "Melnkalne",

no otras puses,

abas kopā turpmāk "Puses",

ŅEMOT VĒRĀ spēcīgās saites starp Pusēm un to kopīgās vērtības, vēlmi stiprināt šīs saites un iedibināt ciešas un ilgstošas attiecības, kas balstās uz savstarpīgumu un abpusēju interesi, ļaujot Melnkalnei turpmāk stiprināt un paplašināt attiecības ar Kopienu un tās dalībvalstīm;

ŅEMOT VĒRĀ šā nolīguma nozīmi Dienvidaustrumeiropas valstu Stabilizācijas un asociācijas procesa (SAP) kontekstā, lai izveidotu un konsolidētu stabilu kārtību Eiropā, kas pamatojas uz sadarbību, kuras galvenais elements ir Eiropas Savienība, kā arī Stabilitātes pakta kontekstā;

ŅEMOT VĒRĀ Eiropas Savienības gatavību iespējami pilnīgi iekļaut Melnkalni Eiropas politiskajā un ekonomiskajā apritē un šīs valsts kā iespējamās ES kandidātvalsts statusu, pamatojoties uz Līgumu par Eiropas Savienību (turpmāk "ES Līgums"), Eiropadomes 1993. gadā jūnijā noteikto kritēriju izpildi un uz SAP nosacījumiem šā nolīguma veiksmīgas īstenošanas gadījumā, jo īpaši attiecībā uz reģionālo sadarbību;

ŅEMOT VĒRĀ Eiropas partnerību, kas nosaka prioritātes attiecībā uz rīcību, atbalstot šīs valsts centienus tuvināties Eiropas Savienībai;

ŅEMOT VĒRĀ Pušu apņemšanos visiem līdzekļiem veicināt politisko, ekonomisko un institucionālo stabilizāciju Melnkalnē un visā reģionā, attīstot pilsonisku sabiedrību un panākot demokratizāciju, veidojot iestādes, veicot valsts pārvaldes reformu un reģionālās tirdzniecības integrāciju, ar lielāku sadarbību ekonomikā, kā arī plaša spektra sadarbību, īpaši tieslietu, brīvības un drošības jomā, un stiprinot valsts un reģionālo drošību;

ŅEMOT VĒRĀ Pušu apņemšanos palielināt politisko un ekonomikas brīvību kā šā nolīguma pamatu, kā arī to apņemšanos ievērot cilvēktiesības un tiesiskumu, tostarp ievērojot mazākumtautībām piederīgo personu tiesības un demokrātijas principus ar daudzpartiju sistēmu un brīvām un godīgām vēlēšanām;

ŅEMOT VĒRĀ Pušu apņemšanos pilnībā īstenot visus principus un noteikumus, kuri paredzēti ANO hartā, EDSO, īpaši Eiropas Drošības un sadarbības konferencē (turpmāk Helsinku Nobeiguma akts"), Madrides un Vīnes konferencē pieņemtajos noslēguma dokumentos, Parīzes Hartā par jaunu Eiropu, kā arī Dienvidaustrumeiropas stabilitātes paktā, lai veicinātu stabilitāti reģionā un reģiona valstu sadarbību;

ATKĀRTOTI APSTIPRINOT visu bēgļu un valsts iekšienē pārvietoto personu tiesības atgriezties un tiesības uz viņu īpašuma aizsardzību un citas saistītas cilvēktiesības;

ŅEMOT VĒRĀ Pušu apņemšanos ievērot brīvā tirgus ekonomikas principus un ilgtspējīgu attīstību, kā arī Kopienas gatavību atbalstīt Melnkalnes ekonomikas reformas;

ŅEMOT VĒRĀ Pušu apņemšanos īstenot brīvu tirdzniecību saskaņā ar tiesībām un pienākumiem, ko rada dalība PTO;

ŅEMOT VĒRĀ Pušu vēlmi turpmāk attīstīt pastāvīgu politisko dialogu par savstarpēji interesējošiem divpusējiem un starptautiskiem jautājumiem, tostarp reģionālajiem aspektiem, ņemot vērā Eiropas Savienības kopējo ārējo un drošības politiku (KĀDP);

ŅEMOT VĒRĀ Pušu apņemšanos apkarot organizēto noziedzību un stiprināt sadarbību cīņā pret terorismu, pamatojoties uz 2001. gada 20. oktobra Eiropas konferencē pieņemto deklarāciju;

PĀRLIECĪBĀ, ka Stabilizācijas un asociācijas nolīgums (turpmāk "šis nolīgums") radīs jaunus apstākļus ekonomikas attiecībām starp Pusēm un īpaši tirdzniecības un investīciju attīstībai – faktoriem, kam ir būtiska nozīme ekonomikas pārstrukturēšanas un modernizācijas procesā;

IEVĒROJOT Melnkalnes apņemšanos tuvināt tiesību aktus attiecīgo nozaru Kopienas tiesību aktiem, kā arī tos efektīvi īstenot;

ŅEMOT VĒRĀ Kopienas vēlmi nodrošināt izšķirošu atbalstu reformai, kā arī uz visaptveroša daudzgadu pamata izmantot visus pieejamos sadarbības instrumentus un tehnisko, finansiālo un ekonomisko palīdzību šo centienu īstenošanai;

APLIECINOT, ka tajos šā nolīguma noteikumos, kas ir saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma (turpmāk "EK Līgums") III daļas IV sadaļu, paredzēts, ka Apvienotā Karaliste un Īrija uzskatāmas par atsevišķām Līgumslēdzējām Pusēm un nevis par Kopienas daļu, līdz Apvienotā Karaliste vai Īrija (vajadzības gadījumā) paziņos Melnkalnei, ka tā ir uzņēmusies saistības kā Kopienas daļa saskaņā ar protokolu par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju, kurš pievienots ES Līgumam un EK Līgumam. Saskaņā ar protokolu par Dānijas nostāju, kas pievienots minētajiem līgumiem, tas pats attiecas arī uz Dāniju;

ATGĀDINOT par Zagrebas sammitu, kur tika aicināts turpināt attiecību nostiprināšanu starp Stabilizācijas un asociācijas procesā esošajām valstīm un Eiropas Savienību, kā arī veicināt reģionālo sadarbību;

ATGĀDINOT par Saloniku sammitu, kur tika pastiprināts Stabilizācijas un asociācijas process kā politisks pamats Eiropas Savienības attiecībām ar Rietumbalkānu valstīm un uzsvērta to iespējamā integrācija Eiropas Savienībā, pamatojoties uz katras valsts reformu attīstību un atsevišķajiem nopelniem;

ATGĀDINOT par Centrāleiropas Brīvās tirdzniecības nolīguma parakstīšanu 2006. gada 19. decembrī Bukarestē, lai veicinātu reģiona spēju piesaistīt ieguldījumus un iespējas integrēties globālajā ekonomikā;

VĒLOTIES veidot ciešāku sadarbību kultūras jomā un attīstīt informācijas apmaiņu,

IR VIENOJUŠĀS PAR TURPMĀKO.

1. PANTS

1. Ar šo tiek izveidota asociācija starp Kopienu un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Melnkalnes Republiku, no otras puses.
2. Šīs asociācijas mērķi ir šādi:
 - a) atbalstīt Melnkalnes centienus stiprināt demokrātiju un tiesiskumu;
 - b) sekmēt Melnkalnes politisko, ekonomisko un institucionālo stabilitāti un visa reģiona stabilizāciju;
 - c) nodrošināt piemērotu pamatu politiskajam dialogam, lai tādējādi ļautu attīstīt ciešas politiskas attiecības starp Pusēm;
 - d) atbalstīt Melnkalnes centienus attīstīt ekonomisko un starptautisko sadarbību, arī tuvinot tās tiesību aktus Kopienas tiesību aktiem;
 - e) atbalstīt Melnkalnes centienus pabeigt pāreju uz funkcionējošu tirgus ekonomiku;
 - f) veicināt saskanīgas ekonomiskās attiecības un pakāpeniski veidot brīvās tirdzniecības zonu starp Kopienu un Melnkalni;
 - g) veicināt reģionālo sadarbību visās šā nolīguma aptvertajās jomās.

I SADAĻA

VISPĀRĒJI PRINCIPI

2. PANTS

To demokrātisko principu un cilvēktiesību ievērošana, kas izsludinātas ar Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju un definētas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā, Helsinku Nobeiguma aktā un Parīzes Hartā jaunai Eiropai, tostarp pilnīgas sadarbības ar Starptautisko Kara noziegumu tribunālu bijušajai Dienvidslāvijai (*ICTY*), starptautisko tiesību aktu principu ievērošana un tiesiskums, kā arī tirgus ekonomikas principi atbilstīgi EDSO Bonnas Konferences par ekonomisko sadarbību dokumentam ir Pušu iekšpolitikas un ārpolitikas pamatā un šā nolīguma būtiski elementi.

3. PANTS

Cīņa pret masu iznīcināšanas ieroču un to piegādes līdzekļu izplatīšanu ir būtiska šā nolīguma sastāvdaļa.

4. PANTS

Līgumslēdzējas puses atkārtoti apstiprina, cik svarīga ir starptautisko saistību īstenošana, īpaši pilnīga sadarbība ar *ICTY*.

5. PANTS

Miers un stabilitāte starptautiskā un reģionālā mērogā, labu kaimiņattiecību veidošana, cilvēktiesības un minoritāšu tiesības un aizsardzība ir būtiski svarīgi elementi ES Padomes 1999. gada 21. jūnija secinājumos minētajā Stabilizācijas un asociācijas procesā. Šā nolīguma noslēgšana un īstenošana atbilst Eiropas Savienības Padomes 1997. gada 29. aprīļa secinājumiem, un tās pamatā ir Melnkalnes sasniegumi.

6. PANTS

Melnkalne apņemas turpināt veicināt sadarbību un labas kaimiņattiecības ar pārējām reģiona valstīm, ietverot atbilstīgu abpusēju koncesiju līmeni attiecībā uz personu, preču, kapitāla un pakalpojumu apriti, kā arī kopīgu interešu projektu attīstību, īpaši attiecībā uz robežu pārvaldību un organizētās noziedzības, korupcijas, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas, nelegālās migrācijas un cilvēku tirdzniecības, kājnieku ieroču un vieglo ieroču, kā arī narkotiku tirdzniecības apkarošanu. Šīs saistības ir svarīgs faktors Pušu attiecību un sadarbības attīstībā un tādējādi sekmē stabilitāti reģionā.

7. PANTS

Puses apliecina, cik svarīgi tām ir cīnīties pret terorismu un īstenot starptautiskās saistības šajā jomā.

8. PANTS

Asociāciju īsteno pakāpeniski, un to pilnībā īstēnos ilgākais 5 gadu pārejas laikā.

Stabilizācijas un asociācijas padome (turpmāk "SAP"), kas izveidota saskaņā ar 119. pantu, pastāvīgi – parasti reizi gadā – pārbauda nolīguma piemērošanu un Melnkalnes tiesību, administratīvās, institucionālās un ekonomiskās reformas. Šo pārbaudi veic saskaņā ar preambulu un nolīguma vispārīgajiem principiem. To veic, ņemot vērā Eiropas partnerībā noteiktās prioritātes, kas attiecas uz šo nolīgumu, un saskaņā ar Stabilizācijas un asociācijas procesā izveidotajiem mehānismiem, īpaši ar Stabilizācijas un asociācijas procesa progressa ziņojumu.

Stabilizācijas un asociācijas padome, pamatojoties uz šo pārbaudi, sniegs ieteikumus un var pieņemt lēmumus. Ja pārbaudes laikā atklāj īpašas grūtības, tās var risināt ar šajā nolīgumā paredzēto domstarpību izšķiršanas mehānismu palīdzību.

Pilnīgu asociāciju īsteno pakāpeniski. Ne vēlāk kā trešajā gadā pēc šā nolīguma stāšanās spēkā Stabilizācijas un asociācijas padome veic rūpīgu nolīguma piemērošanas pārbaudi. Pamatojoties uz šo pārbaudi, Stabilizācijas un asociācijas padome novērtē Melnkalnes progresu un var pieņemt lēmumus, kas reglamentēs nākamās asociācijas posmus.

Iepriekš minētā pārbaude neattieksies uz preču brīvu apriti, kam IV sadaļā ir paredzēts īpašs grafiks.

9. PANTS

Nolīgums pilnībā atbilst attiecīgajiem PTO noteikumiem un īstenojams saskaņā ar tiem, jo īpaši ar 1994. gada Vispārējās vienošanās par tarifiem un tirdzniecību (1994. gada VVTT) XXIV pantu un Vispārējās vienošanās par pakalpojumu tirdzniecību (VVPT) V pantu.

II SADAĻA

POLITISKAIS DIALOGS

10. PANTS

1. Pušu politisko dialogu turpmāk attīsta saskaņā ar šo nolīgumu. Tas pavada un stiprina Eiropas Savienības un Melnkalnes tuvināšanos un veicina ciešu solidaritātes saišu un jaunu sadarbības veidu izveidi starp Pusēm.
2. Politiskais dialogs jo īpaši veicina:
 - a) Melnkalnes pilnīgu iekļaušanos demokrātisko valstu kopienā un pakāpenisku tuvināšanos Eiropas Savienībai;

- b) Pušu nostājas konverģenci starptautiskajos jautājumos, tostarp KĀDP jautājumos, attiecīgā gadījumā arī atbilstīgi apmainoties ar informāciju, īpaši jautājumos, kas, iespējams, varētu būtiski skart Pušu intereses;
- c) reģionālo sadarbību un labu kaimiņattiecību veidošanu;
- d) kopīgu viedokli par drošību un stabilitāti Eiropā, tostarp sadarbību jomās, uz kurām attiecas Eiropas Savienības kopējā ārējā un drošības politika.

3. Puses uzskata, ka masu iznīcināšanas ieroču (MII) un to nogādes līdzekļu izplatīšana gan valstīm, gan nevalstiskiem veidojumiem ir viens no nopietnākajiem draudiem starptautiskajai stabilitātei un drošībai. Tādēļ Puses vienojas sadarboties un sniegt savu ieguldījumu cīņā pret masu iznīcināšanas ieroču un to nogādes līdzekļu izplatīšanu, pilnībā ievērojot un valsts līmenī īstenojot saistības, kuras tās uzņēmušās starptautiskos atbrūošanās un ieroču neizplatīšanas līgumos un nolīgumos, kā arī citas starptautiskas saistības šajā jautājumā. Puses vienojas, ka šis noteikums ir būtisks šā nolīguma elements un ietilps politiskajā dialogā, kas nostiprinās šos nolīguma elementus un papildinās tos.

Puses arī vienojas sadarboties cīņā pret masu iznīcināšanas ieroču un to nogādes līdzekļu izplatīšanu un sniegt savu ieguldījumu šādā veidā:

- a) veicot pasākumus, lai parakstītu vai ratificētu visus citus attiecīgos starptautiskos instrumentus, vai lai tiem pievienotos un tos pilnībā īstenotu;

- b) ieviešot efektīvu valsts eksporta kontroles sistēmu, kontrolējot gan ar MII saistītu produktu eksportu, gan tranzītu, tostarp kontroli pār divējāda lietojuma tehnoloģiju galīgo izmantošanu saistībā ar MII, un nosakot efektīvas sankcijas par eksporta kontroles pārkāpumiem;
- c) politiskais dialogs šajā jautājumā var notikt reģionālā līmenī.

11. pants

1. Politiskais dialogs notiek Stabilizācijas un asociācijas padomē, kas ir kopumā atbildīga par jebkuru jautājumu, kuru Puses vēlas apspriest.
2. Pēc Pušu lūguma politiskais dialogs var notikt arī šādos veidos:
 - a) vajadzības gadījumā sanāksmēs, kurās piedalās Melnkalnes vecākās amatpersonas, no vienas puses, un Eiropas Savienības Padomes prezidentvalsts, ģenerālsekretāra/augstā pārstāvja kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomā un Eiropas Kopienu Komisijas pārstāvji, no otras puses;
 - b) pilnībā izmantojot visus diplomātiskos kanālus starp Pusēm, tostarp atbilstīgos kontaktus trešās valstīs un Apvienoto Nāciju Organizācijā, EDSO, Eiropas Padomē un citos starptautiskos forumos;

- c) jebkādā citā veidā, kas sniegtu lietderīgu ieguldījumu šā dialoga nostiprināšanā, attīstīšanā un veicināšanā, tostarp tajos veidos, kas paredzēti Saloniku darba kārtībā, kura pieņemta Eiropas Padomes secinājumos Salonikos 2003. gada 19. un 20. jūnijā.

12. PANTS

Politiskais dialogs parlamentārajā līmenī notiek Stabilizācijas un asociācijas parlamentārajā komitejā, kas izveidota saskaņā ar 125. pantu.

13. PANTS

Politiskais dialogs var būt daudzpusējs un risināties reģionālajā līmenī, iesaistot citas reģiona valstis, tostarp ES un Rietumbalkānu forumā.

III SADAĻA

REĢIONĀLĀ SADARBĪBA

14. PANTS

Saskaņā ar apņemšanos uzturēt mieru un stabilitāti starptautiskajā un reģionālajā līmenī un veidot labas kaimiņattiecības Melnkalne aktīvi veicina reģionālo sadarbību. Kopienas palīdzības programmas var sniegt tehnisko palīdzību reģionālas vai pārrobežu nozīmes projektu atbalstam.

Ja Melnkalne gatavojas stiprināt sadarbību ar kādu no šā nolīguma 15., 16. un 17. pantā minētajām valstīm, tā informē Kopienu un tās dalībvalstis un apspriežas ar tām saskaņā ar X sadaļu.

Melnkalnei pilnībā īsteno esošos divpusējos nolīgumus, attiecībā uz kuriem ir risinātas sarunas saskaņā ar Saprāšanās memorandu par tirdzniecības veicināšanu un liberalizāciju, ko Serbija un Melnkalne parakstīja Briselē 2001. gada 27. jūnijā, un Centrāleiropas Brīvās tirdzniecības nolīgumu, kas parakstīts Bukarestē 2006. gada 19. decembrī.

15. PANTS

Sadarbība ar citām valstīm,
kas parakstījušas Stabilizācijas un asociācijas nolīgumu

Pēc šā nolīguma parakstīšanas Melnkalne sāks sarunas ar valstīm, kas jau ir parakstījušas Stabilizācijas un asociācijas nolīgumu, lai noslēgtu divpusējas konvencijas par reģionālo sadarbību, kuru nolūks ir paplašināt sadarbības jomu starp attiecīgajām valstīm.

Šo konvenciju galvenie elementi ir šādi:

- a) politiskais dialogs;
- b) brīvās tirdzniecības zonu izveide atbilstīgi attiecīgajiem PTO noteikumiem;
- c) savstarpējas koncesijas attiecībā uz darba ņēmēju pārvietošanos, uzņēmējdarbības veikšanu, pakalpojumu sniegšanu, kārtējiem maksājumiem un kapitāla apriti, kā arī citām politikas jomām saistībā ar personu pārvietošanos šim nolīgumam līdzvērtīgā līmenī;
- d) sadarbības noteikumi citās jomās neatkarīgi no tā, vai tās ir vai nav noteiktas šajā nolīgumā, īpaši tieslietu, brīvības un drošības jomā.

Šajās konvencijās ietver noteikumus attiecīgu institucionālu mehānismu izveidei.

Tās noslēdz divu gadu laikā pēc šā nolīguma stāšanās spēkā. Melnkalnes gatavība slēgt šādas konvencijas ir priekšnosacījums turpmākai Melnkalnes un Eiropas Savienības attiecību attīstībai.

Melnkalne uzsāk līdzīgas sarunas ar citām reģiona valstīm, kad tās ir parakstījušas Stabilizācijas un asociācijas nolīgumu.

16. PANTS

Sadarbība ar citām valstīm,
kuras ir iesaistītas Stabilizācijas un asociācijas procesā

Melnkalne veic reģionālo sadarbību ar citām valstīm, kuras ir iesaistītas Stabilizācijas un asociācijas procesā dažās vai visās sadarbības jomās, kas noteiktas šajā nolīgumā, īpaši tajās jomās, kuras skar kopīgas intereses. Šāda sadarbība vienmēr atbilst šā nolīguma principiem un mērķiem.

17. PANTS

Sadarbība ar citām valstīm, kuras ir ES kandidātvalstis un uz kurām neattiecas SAP

1. Melnkalnei būtu jāveicina sadarbība un jāslēdz konvencijas par reģionālo sadarbību ar ES kandidātvalstīm visās sadarbības jomās, uz kurām attiecas šis nolīgums. Šādu konvenciju mērķim vajadzētu būt pakāpeniski pielāgot divpusējās attiecības starp Melnkalni un šīm valstīm attiecīgajām Kopienas un tās dalībvalstu attiecībām ar šīm valstīm.
 2. Melnkalne uzsāk sarunas ar Turciju, kura ir izveidojusi muitas savienību ar Kopienu, lai uz abpusēja izdevīguma principiem noslēgtu nolīgumu par brīvās tirdzniecības zonas izveidi saskaņā ar 1994. gada VVTT XXIV pantu, kā arī liberalizētu uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanu starp tām šim nolīgumam līdzvērtīgā līmenī saskaņā ar VVPT V pantu.
- Šīs sarunas būtu jāsāk iespējami drīz, lai līdz 18. panta 1. punktā minētā pārejas laika beigām noslēgtu iepriekš minēto nolīgumu.

IV SADAĻA

PREČU BRĪVA APRĪTE

18. PANTS

1. Kopiena un Melnkalne laikposmā, kas nepārsniedz piecus gadus no šā nolīguma stāšanās spēkā, pakāpeniski izveido divpusēju brīvās tirdzniecības zonu saskaņā ar šā nolīguma noteikumiem un atbilstīgi 1994. gada VVTT un PTO noteikumiem. Tās vienlaikus ņem vērā turpmāk noteiktās īpašās prasības.
2. Tirdzniecībā starp Pusēm preču klasifikācijai piemēro kombinēto nomenklatūru.
3. Šajā nolīgumā muitas nodokļi un maksājumi ar līdzvērtīgu iedarbību ietilpst jebkāda veida nodokļi vai maksājumi, ko uzliek saistībā ar preču importu vai eksportu, ietverot visu veidu papildnodokļus vai uzcenojumus saistībā ar šādu importu vai eksportu, taču tajā neietilpst:
 - a) maksājumi, kas atbilst iekšējam nodoklim, kas piemērots atbilstīgi 1994. gada VVTT III panta 2. punkta noteikumiem;
 - b) antidempinga un kompensācijas pasākumi;
 - c) maksa vai atlīdzība, kas ir samērīga ar sniegto pakalpojumu izmaksām.

4. Attiecībā uz katru produktu pamatnodoklis, kam jāpiemēro šajā nolīgumā minētie secīgie tarifa samazinājumi, ir

- a) Kopienas kopējais muitas tarifs, kas izveidots saskaņā ar Padomes Regulu (EEK) Nr. 2658/87¹ un ko faktiski piemēro *erga omnes* šā nolīguma parakstīšanas dienā;
- b) Melnkalnes piemērotais tarifs².

5. Ja pēc šā nolīguma parakstīšanas *erga omnes* piemēro kādus tarifa samazinājumus, jo īpaši samazinājumus saistībā ar

- a) PTO sarunām par tarifiem vai
- b) iespējamu Melnkalnes pievienošanos PTO, vai
- c) samazinājumiem, kas izriet no Melnkalnes pievienošanās PTO.

Šādi samazinātie nodokļi no samazinājuma piemērošanas dienas aizstāj 4. punktā minēto pamatnodokli.

6. Kopiena un Melnkalne viena otrai paziņo attiecīgos pamatnodokļus vai jebkādas to izmaiņas.

¹ Padomes Regula (EEK) Nr. 2658/87 (OV L 256, 7.9.1987., 1. lpp.).

² *Official Gazette of Montenegro* Nr. 17/07

I NODAĻA

RŪPNIECĪBAS RAŽOJUMI

19. PANTS

Definīcija

1. Šī nodaļa attiecas uz Kopienas vai Melnkalnes izcelsmes ražojumiem, kas uzskaitīti kombinētās nomenklatūras 25. līdz 97. nodaļā, izņemot ražojumus, kuri uzskaitīti PTO Nolīguma par lauksaimniecību I pielikuma I§ ii) punktā.
2. Tirdzniecība starp Pusēm ar ražojumiem, ko aptver Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līgums, notiek saskaņā ar minētā nolīguma noteikumiem.

20. PANTS

Kopienas koncesijas rūpniecības ražojumiem

1. Ar šā nolīguma spēkā stāšanos tiek atcelti ievadmuitas nodokļi un līdzvērtīgas iedarbības maksājumi par Melnkalnes izcelsmes rūpniecības ražojumu importu Kopienā.

2. Ar šā nolīguma spēkā stāšanos tiek atcelti daudzuma ierobežojumi un līdzvērtīgas iedarbības pasākumi par Melnkalnes izcelsmes rūpniecības ražojumu importu Kopienā.

21. PANTS

Melnkalnes koncesijas rūpniecības ražojumiem

1. Ar šā nolīguma spēkā stāšanos tiek atcelti ievedmuitas nodokļi par Kopienas izcelsmes rūpniecības ražojumu importu Melnkalnē, izņemot I pielikumā uzskaitītās preces.

2. Ar šā nolīguma spēkā stāšanos tiek atcelti maksājumi, kam ir ievedmuitas nodokļiem līdzvērtīga iedarbība, par Kopienas izcelsmes rūpniecības ražojumu importu Melnkalnē.

3. Ievedmuitas nodokļus par I pielikumā uzskaitīto Kopienas izcelsmes rūpniecības ražojumu importu Melnkalnē pakāpeniski samazina un atceļ saskaņā ar šajā pielikumā norādīto grafiku.

4. Ar šā nolīguma spēkā stāšanās dienu tiek atcelti kvantitatīvie ierobežojumi attiecībā uz Kopienas izcelsmes rūpniecības ražojumu importu Melnkalnē un pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību.

22. PANTS

Nodokļi un eksporta ierobežojumi

1. Ar šā nolīguma spēkā stāšanos Kопiena un Melnkalne tirdzniecībā savā starpā atceļ visus izvedmuitas nodokļus un maksājumus ar līdzvērtīgu iedarbību.
2. Ar šā nolīguma spēkā stāšanos Kопiena un Melnkalne savā starpā atceļ visus kvantitatīvos eksporta ierobežojumus un pasākumus ar līdzvērtīgu iedarbību.

23. PANTS

Ātrāka muitas nodokļu samazināšana

Melnkalne apliecina gatavību samazināt muitas nodokļus tirdzniecībā ar Kопienu drīzāk nekā paredzēts 21. pantā, ja to ļauj tās vispārējais ekonomikas stāvoklis un stāvoklis attiecīgajā tautsaimniecības nozarē.

Stabilizācijas un asociācijas padome analizē stāvokli saistībā ar šo jautājumu un izdara attiecīgus ieteikumus.

II NODAĻA

LAUKSAIMNIECĪBA UN ZIVSAIMNIECĪBA

24. PANTS

Definīcija

1. Šo nodaļu piemēro tirdzniecībā ar lauksaimniecības un zivsaimniecības produktiem, kuru izcelsme ir Kopienā vai Melnkalnē.
2. "Lauksaimniecības un zivsaimniecības produkti" ir produkti, kas uzskaitīti kombinētās nomenklatūras 1. līdz 24. nodaļā, kā arī produkti, kas uzskaitīti PTO Nolīguma par lauksaimniecību I pielikuma I§ ii) punktā.
3. Šajā definīcijā ietvertas zivis un zivsaimniecības produkti, ko aptver 3. nodaļa, pozīcijas 1604 un 1605 un apakšpozīcijas 0511 91, 2301 20 un ex 1902 20 ("pildīti mīklas izstrādājumi, kas pēc svara satur vairāk nekā 20 % zivs, vēžveidīgo, mīkstmiešu vai citu ūdens bezmugurkaulnieku").

25. PANTS

Pārstrādāti lauksaimniecības produkti

Šā nolīguma 1. protokolā ir izklāstīts tirdzniecības režīms attiecībā uz tajā uzskaitītajiem pārstrādātiem lauksaimniecības produktiem.

26. PANTS

Kopienas koncesijas Melnkalnes izcelsmes lauksaimniecības produktu importam

1. Ar šā nolīguma spēkā stāšanās dienu Kopiena atceļ visus kvantitatīvos ierobežojumus un pasākumus ar līdzvērtīgu iedarbību attiecībā uz Melnkalnes izcelsmes lauksaimniecības produktu importu.
2. Ar šā nolīguma spēkā stāšanās dienu Kopiena atceļ ievadmuitas nodokļus un maksājumus ar līdzvērtīgu iedarbību attiecībā uz Melnkalnes izcelsmes lauksaimniecības produktu importu, izņemot produktus kombinētās nomenklatūras pozīcijās 0102, 0201, 0202, 1701, 1702 un 2204.

Attiecībā uz produktiem kombinētās nomenklatūras 7. un 8. nodaļā, attiecībā uz kuriem kopējā muitas tarifā paredzēts piemērot procentuālos muitas nodokļus un īpašu muitas nodokli, atceļšana attiecas tikai uz nodokļa procentuālo daļu.
3. Ar šā nolīguma spēkā stāšanās dienu Kopienas noteiktie muitas nodokļi, ko piemēro, importējot Kopienā Melnkalnes izcelsmes intensīvi barotu jaunlopu gaļas produktus, kuri definēti II pielikumā, ir 20% no procentuālā nodokļa un 20% no īpašā nodokļa atbilstīgi kopējam muitas tarifam, nepārsniedzot ikgadējo tarifa kvotu, kas ir 800 tonnas, izteiktas liemeņu svarā.

27. PANTS

Melnkalnes koncesijas lauksaimniecības produktiem

1. Ar šā nolīguma spēkā stāšanās dienu Melnkalne atceļ visus kvantitatīvos ierobežojumus un pasākumus ar līdzvērtīgu iedarbību attiecībā uz Kopienas izcelsmes lauksaimniecības produktu importu.

2. Ar šā nolīguma spēkā stāšanās dienu Melnkalne
 - a) atceļ ievadmuītas nodokļus par tādu konkrētu Kopienas izcelsmes lauksaimniecības produktu importu, kuri uzskaitīti III pielikuma a) punktā;

 - b) pakāpeniski samazina ievadmuītas nodokļus par tādu konkrētu Kopienas izcelsmes lauksaimniecības produktu importu, kuri uzskaitīti III pielikuma b) punktā, saskaņā ar minētajā pielikumā norādīto grafiku katram produktam;

 - c) pakāpeniski samazina ievadmuītas nodokļus līdz 50% par tādu konkrētu Kopienas izcelsmes lauksaimniecības produktu importu, kuri uzskaitīti III pielikuma c) punktā, saskaņā ar minētajā pielikumā norādīto grafiku katram produktam.

28. PANTS

Vīna un stipro alkoholisko dzērienu protokols

Šā nolīguma 2. protokolā ir izklāstīti noteikumi, kas attiecas uz tajā minētajiem vīna un stipro alkoholisko dzērienu produktiem.

29. PANTS

Kopienas koncesijas attiecībā uz zivīm un zivsaimniecības produktiem

1. Ar šā nolīguma spēkā stāšanās dienu Kopiena atceļ visus kvantitatīvos ierobežojumus un pasākumus ar līdzvērtīgu iedarbību attiecībā uz Melnkalnes izcelsmes zivju un zivsaimniecības produktu importu.
2. Ar šā nolīguma spēkā stāšanās dienu Kopiena likvidē visus muitas nodokļus un pasākumus ar līdzvērtīgu iedarbību attiecībā uz Melnkalnes izcelsmes zivīm un zivsaimniecības produktiem, izņemot tos, kas uzskaitīti IV pielikumā. Šā nolīguma IV pielikumā uzskaitītajiem produktiem piemēro tajā izklāstītos noteikumus.

30. PANTS

Melnkalnes koncesijas attiecībā uz zivīm un zivsaimniecības produktiem

1. Ar šā nolīguma spēkā stāšanās dienu Melnkalne atceļ visus kvantitatīvos ierobežojumus un pasākumus ar līdzvērtīgu iedarbību attiecībā uz Kopienas izcelsmes zivju un zivsaimniecības produktu importu.

2. Ar šā nolīguma spēkā stāšanās dienu Melnkalne likvidē visus muitas nodokļus un pasākumus ar līdzvērtīgu iedarbību attiecībā uz Kopienas izcelsmes zivīm un zivsaimniecības produktiem, izņemot tos, kas uzskaitīti V pielikumā. Šā nolīguma V pielikumā uzskaitītajiem produktiem piemēro tajā izklāstītos noteikumus.

31. PANTS

Atkārtotas izskatīšanas klauzula

Ņemot vērā Pušu savstarpējās tirdzniecības apjomu ar lauksaimniecības un zivsaimniecības produktiem, to īpašās problēmas, Kopienas kopējo politiku un Melnkalnes lauksaimniecības un zivsaimniecības politikas noteikumus, lauksaimniecības lomu Melnkalnes ekonomikā un daudzpusējo tirdzniecības sarunu rezultātus PTO, kā arī iespējamo Melnkalnes iestāšanos PTO, Kopiena un Melnkalne ne vēlāk kā pēc trīs gadiem no šā nolīguma stāšanās spēkā Stabilizācijas un asociācijas padomē pa atsevišķiem produktiem saskaņoti un uz abpusējības principa izskata iespējas piešķirt viena otrai turpmākas koncesijas, lai panāktu lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu tirdzniecības lielāku liberalizāciju.

32. PANTS

Drošības klauzula attiecībā uz lauksaimniecību un zivsaimniecību

Neatkarīgi no citiem šā nolīguma noteikumiem un jo īpaši - no 41. panta, un ņemot vērā lauksaimniecības un zivsaimniecības tirgus īpašās problēmas, ja kādas Puses izcelsmes produktu imports, uz ko attiecas koncesijas atbilstīgi 25., 26., 27., 28., 29. un 30. pantam, rada ievērojamus traucējumus otras Puses tirgū vai iekšējos regulatīvajos mehānismos, Puses nekavējoties apspriežas, lai rastu piemērotu risinājumu. Kamēr šāds risinājums nav rasts, attiecīgā Puse var veikt atbilstīgus pasākumus, ko tā uzskata par vajadzīgiem.

33. PANTS

Lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu un tādu pārtikas produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzība, kas nav vīns un stiprie alkoholiskie dzērieni

1. Melnkalne nodrošina to ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību, kas Kopienā reģistrētas saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 510/2006 (2006. gada 20. marts) par lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un cilmes vietu nosaukumu aizsardzību³, ievērojot šo pantu. Melnkalnes ģeogrāfiskās izcelsmes norādes var tikt reģistrētas Kopienā, ja tās atbilst nosacījumiem, kas noteikti minētajā regulā.

³ OV L 93, 31.3.2006., 12. lpp. Regulā grozījumi izdarīti ar Padomes Regulu (EK) Nr. 1791/2006 (OV L 363, 20.12.2006., 1. lpp.).

2. Melnkalne aizliedz izmantot savā teritorijā Kopienā aizsargātus nosaukumus salīdzināmiem produktiem, kas neatbilst ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu specifikācijai. Šo noteikumu piemēro arī tad, ja ir norādīta produkta īstā ģeogrāfiskā izcelsme, ja ģeogrāfiskās izcelsmes norāde ir lietota tulkojumā, nosaukumam pievienoti apzīmējumi "veids", "tips", "stils", "imitācija", "metode" vai līdzīgi kategorijas apzīmējumi.
3. Melnkalne atsaka reģistrēt preču zīmi, kuras lietojums atbilst 2. punktā minētajām situācijām.
4. Preču zīmes, kuru lietojums atbilst 2.punktā minētajām situācijām un kuras ir reģistrētas Melnkalnē vai iegūtas lietojot, nedrīkst izmantot pēc 2009. gada 1. janvāra. Tomēr tas neattiecas uz preču zīmēm, kas reģistrētas Melnkalnē, un preču zīmēm, kas iegūtas lietojot un kas pieder trešo valstu valstspiederīgajiem, ciktāl tās nekādā veidā nemaldina sabiedrību attiecībā uz kvalitāti, specifikāciju un preču ģeogrāfisko izcelsmi.
5. Jebkāda ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, kas aizsargātas saskaņā ar 1. punktu, lietošana kā termini, kas Melnkalnē sarunvalodā parasti tiek lietoti kā vispārpieņemti apzīmējumi šāda veida precēm, ir jābeidz līdz 2009. gada 1. janvārim.
6. Melnkalne nodrošina, ka attiecībā uz precēm, kas tiek eksportētas no tās teritorijas pēc 2009. gada 1. janvāra, netiek pārkāpti šis pants.
7. Melnkalne nodrošina 1. līdz 6. punktā minēto aizsardzību pēc pašas iniciatīvas, kā arī pēc kādas ieinteresētās personas pieprasījuma.

III NODAĻA

KOPĪGI NOTEIKUMI

34. PANTS

Darbības joma

Šī nodaļa attiecas uz Pušu savstarpējo tirdzniecību ar visiem izstrādājumiem, ja vien šeit vai 1. protokolā nav paredzēts citādi.

35. PANTS

Uzlabotas koncesijas

Šī sadaļa nekādā veidā netraucē kādai no Pusēm vienpusēji piemērot labvēlīgākus pasākumus.

36. PANTS

Pārtraukšana

1. Ar šā nolīguma spēkā stāšanās dienu tirdzniecībā starp Kopienu un Melnkalni neievieš nekādus jaunus ievadmaksas vai izvedmaksas nodokļus vai maksājumus ar līdzvērtīgu iedarbību, kā arī nepalielina jau esošos nodokļus vai maksājumus.

2. Ar šā nolīguma spēkā stāšanās dienu tirdzniecībā starp Kapienu un Melnkalni neievieš nekādus jaunus importa vai eksporta kvantitatīvos ierobežojumus, vai pasākumus ar līdzvērtīgu iedarbību, kā arī nepadara stingrākus jau esošos ierobežojumus vai pasākumus.

3. Neskarot koncesijas atbilstīgi 26., 27., 28., 29. un 30. pantam, šā panta 1. un 2. punkts nekādā veidā neierobežo Melnkalni un Kapienu turpināt savu lauksaimniecības un zivsaimniecības politiku, kā arī veikt jebkādus pasākumus saskaņā ar šo politiku, ciktāl netiek skarts importa režīms II - V pielikumā un 1. protokolā.

37. PANTS

Fiskālas diskriminācijas aizliegums

1. Kapiena un Melnkalne atturas no jebkādiem pasākumiem vai iekšējās fiskālas darbības, kas tieši vai netieši rada diskrimināciju starp vienas Puses izstrādājumiem un līdzīgiem otras Puses izcelsmes izstrādājumiem, vai atceļ šādus pasākumus un darbības, ja tādas pastāv.

2. Par ražojumiem, kurus eksportē uz kādu no Pusēm, nevar saņemt iekšējo netiešo nodokļu kompensāciju, kas pārsniedz uzlikto netiešo nodokļu apjomu.

38. PANTS

Fiskālie muitas nodokļi

Noteikumus par ievadmuitas nodokļu atcelšanu piemēro arī fiskālajiem muitas nodokļiem.

39. PANTS

Muitas savienības, brīvās tirdzniecības zonas, pierobežas tirdzniecības režīmi

1. Šis nolīgums neaizliedz saglabāt vai veidot muitas savienības, brīvās tirdzniecības zonas vai pierobežas tirdzniecības režīmus, ja vien tas neietekmē šajā nolīgumā paredzētos tirdzniecības režīmus.
2. Pārejas laikā, kas norādīts 18. pantā, šis nolīgums neskar to, kā tiek īstenoti īpašie preferenciālie režīmi attiecībā uz preču apriti, kas vai nu noteikti pierobežas tirdzniecības režīmos, kuri iepriekš noslēgti starp vienu vai vairākām dalībvalstīm un Serbiju un Melnkalni, vai izriet no III sadaļā norādītajiem divpusējiem nolīgumiem, ko Melnkalne noslēgusi, lai veicinātu reģionālo tirdzniecību.
3. Par šā panta 1. un 2. punktā minētajiem nolīgumiem un, ja vajadzīgs, citiem svarīgiem jautājumiem saistībā ar to attiecīgo tirdzniecības politiku ar trešām valstīm Puses apspriežas Stabilizācijas un asociācijas padomē. Īpaši tad, ja kāda trešā valsts pievienojas Savienībai, šādas apspriedes notiek, lai nodrošinātu, ka tiek ņemtas vērā šajā nolīgumā minētās Kopienas un Melnkalnes abpusējās intereses.

40. PANTS

Dempings un subsidēšana

1. Nekas šajā nolīgumā nekavē Puses veikt tirdzniecības aizsardzības pasākumus saskaņā ar šā panta 2. punktu un 41. pantu.

2. Ja kāda Puse atklāj, ka tirdzniecībā ar otru Pusi pastāv dempings un/vai kompensējama subsidēšana, pirmā minētā Puse var veikt atbilstīgus pasākumus pret šādu praksi saskaņā ar PTO nolīgumu par 1994. gada VVTT VI panta īstenošanu un PTO nolīgumu par subsīdijām un kompensācijas pasākumiem, kā arī saskaņā ar tās attiecīgajiem iekšējiem tiesību aktiem.

41. PANTS

Drošības klauzula

1. Starp Pusēm piemēro 1994. gada VVTT XIX pantu un PTO nolīgumu par aizsargpasākumiem.
2. Neatkarīgi no šā panta 1. punkta, ja kādas Puses izstrādājumu importē otras Puses teritorijā tādos palielinātos daudzumos vai tādos apstākļos, kas rada vai draud radīt
 - a) nopietnus zaudējumus līdzīgu vai tieši konkurējošu produktu iekšzemes ražošanai importējošās Puses teritorijā; vai
 - b) nopietnus traucējumus kādā ekonomikas nozarē vai grūtības, kas var izraisīt nopietnu ekonomiskās situācijas pasliktināšanos kādā importējošās Puses reģionā,

importējošā Puse var veikt attiecīgus divpusējus drošības pasākumus saskaņā ar nosacījumiem un procedūrām, kas izklāstītas šajā pantā.

3. Divpusēji aizsardzības pasākumi, kas vērsti pret otras Puses importu, nepārsniedz to, kas nepieciešams, lai novērstu problēmas, kā noteikts 2. punktā, kuras radījusi šā nolīguma piemērošana. Pieņemtajam aizsardzības pasākumam būtu jā sastāv no attiecīgajam izstrādājumam šajā nolīgumā paredzētās preferences robežas palielināšanas vai samazināšanas apturēšanas līdz maksimālajai robežai, kas atbilst 18. panta 4. punkta a) un b) apakšpunktā un 5. punktā minētajam pamatnodoklim tam pašam produktam. Šādos pasākumos ietver skaidri noteiktus elementus šo pasākumu izbeigšanai visvēlākais noteiktā laikposma beigās, un tos neveic ilgāk kā divus gadus.

Ārkārtējos apstākļos pasākumus var pagarināt uz laikposmu, kas nepārsniedz divus gadus. Nekādus divpusējus aizsardzības pasākumus nepiemēro tādu izstrādājumu importam, kuri iepriekš jau bijuši pakļauti šādiem pasākumiem, vismaz četrus gadus kopš šo pasākumu piemērošanas izbeigšanas.

4. Šajā pantā minētajos gadījumos pirms tajā norādīto pasākumu uzsākšanas vai gadījumos, kad piemēro 5. punkta b) apakšpunktu, Kopiena, no vienas puses, vai Melnkalne, no otras puses, iespējami drīz iesniedz Stabilizācijas un asociācijas padomei visu informāciju, kas vajadzīga rūpīgai situācijas pārbaudei, lai meklētu abām attiecīgajām Pusēm pieņemamu risinājumu.

5. Īstenojot 1., 2., 3. un 4. punktu, piemēro šādus noteikumus:
- a) problēmas, kas rodas šajā pantā minētas situācijas dēļ, nekavējoties iesniedz izskatīšanai Stabilizācijas un asociācijas padomei, kura var pieņemt lēmumus to novēršanai.

Ja trīsdesmit dienu laikā no lietas nodošanas Stabilizācijas un asociācijas padomei tā vai eksportējošā Puse nav pieņēmusi lēmumu problēmu novēršanai vai nav atrasts cits apmierinošs risinājums, importējošā Puse saskaņā ar šo pantu var veikt atbilstīgus pasākumus, lai novērstu problēmu. Izvēloties aizsardzības pasākumus, priekšroka jādod tādiem pasākumiem, kas vismazāk traucē šā nolīguma darbību. Aizsardzības pasākumos, ko piemēro saskaņā ar 1994. gada VVTT XIX pantu un PTO nolīgumu par aizsargpasākumiem, saglabā saskaņā ar šo nolīgumu piešķirto preferences līmeni/robežu;

- b) ja ārkārtas vai kritiski apstākļi, kas liek tūlītēji rīkoties, neļauj veikt, attiecīgi, iepriekšēju informēšanu vai izskatīšanu, skartā Puse šajā pantā minētajās situācijās var nekavējoties piemērot drošības pasākumus, lai situāciju labotu, un tā tūlīt par to informē otru Pusi.

Par aizsardzības pasākumiem tūlīt ziņo Stabilizācijas un asociācijas padomei, un par tiem šajā padomē regulāri apspriežas, jo īpaši, lai izstrādātu grafiku to atcelšanai, tiklīdz apstākļi to ļauj.

6. Ja Kopena, no vienas puses, vai Melnkalne, no otras puses, pakļauj administratīvām procedūrām, kuru mērķis ir ātri sniegt informāciju par tirdzniecības plūsmu tendencēm, tādu produktu importu, kuri varētu izraisīt šajā pantā minētās problēmas, tā par to informē otru Pusi.

42. PANTS

Deficīta klauzula

1. Ja šīs sadaļas ievērošanas rezultātā:

- a) rodas eksportējošās Puses pārtikas produktu vai citu tai svarīgu izstrādājumu kritisks deficīts vai tā draudi, vai
- b) notiek kāda izstrādājuma, attiecībā uz ko eksportējošā Puse saglabā kvantitatīvus eksporta ierobežojumus, izvedmuitas nodokļus vai pasākumus, vai maksājumus ar līdzvērtīgu iedarbību, reeksports uz kādu trešo valsti, un ja minētās situācijas eksportējošajai Pusei rada vai varētu radīt ievērojamas grūtības,

šī Puse var veikt attiecīgus pasākumus saskaņā ar nosacījumiem un procedūrām, kas izklāstītas šajā pantā.

2. Izvēloties veicamos pasākumus, priekšroku jādod tādiem pasākumiem, kas vismazāk traucē šā nolīguma darbību. Šos pasākumus piemēro tā, ka tie neizraisa tīšu vai nepamatotu diskrimināciju vienādos apstākļos vai slēptus tirdzniecības ierobežojumus, un tos atceļ, kad apstākļi vairs nepamato to saglabāšanu.
3. Pirms 1. punktā norādīto pasākumu veikšanas vai iespējami drīz, ja piemēro 4. punktu, Kopiena vai Melnkalne iesniedz Stabilizācijas un asociācijas padomei visu vajadzīgo informāciju, lai meklētu abām Pusēm pieņemamu risinājumu. Puses Stabilizācijas un asociācijas padomē var vienoties par līdzekļiem šo grūtību pārvarēšanai. Ja 30 dienu laikā no lietas nodošanas Stabilizācijas un asociācijas padomei nav panākta nekāda vienošanās, eksportējošā Puse attiecībā uz konkrētā izstrādājuma eksportu var veikt pasākumus saskaņā ar šo pantu.
4. Ja ārkārtas vai kritiski apstākļi, kas liek tūlītēji rīkoties, neļauj veikt, attiecīgi, iepriekšēju informēšanu vai izskatīšanu, Kopiena vai Melnkalne var nekavējoties piemērot drošības pasākumus, lai situāciju labotu, un tūlīt par to informē otru Pusi.
5. Par pasākumiem, ko piemēro saskaņā ar šo pantu, tūlīt ziņo Stabilizācijas un asociācijas padomei, un par tiem šajā padomē regulāri apspriežas, jo īpaši, lai izstrādātu grafiku to atcelšanai, tiklīdz apstākļi to ļauj.

43. PANTS

Valsts monopoli

Attiecībā uz komerciāla rakstura valsts monopoliem, Melnkalne nodrošina, ka līdz ar šā nolīguma spēkā stāšanos starp Eiropas Savienības dalībvalstu un Melnkalnes valstspiederīgajiem nepastāv nekāda diskriminācija attiecībā uz nosacījumiem, saskaņā ar kuriem preces iepērk un laiž pārdošanā.

44. PANTS

Izcelsmes noteikumi

Ja vien šajā nolīgumā nav paredzēts citādi, 3. protokolā ir izstrādāti izcelsmes noteikumi šā nolīguma piemērošanas nolūkos.

45. PANTS

Atļautie ierobežojumi

Šis nolīgums neliedz piemērot importa, eksporta vai tranzīta aizliegumus vai ierobežojumus, kas pamatoti ar sabiedrības morāles, sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumiem, cilvēku un dzīvnieku veselības un dzīvības aizsardzības vai augu aizsardzības apsvērumiem, valsts mākslas, vēstures vai arheoloģisko vērtību aizsardzības, kā arī intelektuālā, rūpnieciskā un komerciālā īpašuma aizsardzības apsvērumiem, vai noteikumiem par zeltu un sudrabu. Šādus aizliegumus vai ierobežojumus tomēr nedrīkst piemērot kā patvaļīgas diskriminācijas vai slēptas ierobežošanas līdzekļus tirdzniecībā starp Pusēm.

46. PANTS

Nespēja nodrošināt administratīvo sadarbību

1. Puses vienojas, ka administratīvā sadarbība ir būtiski svarīga šajā sadaļā noteiktā preferenciālā režīma īstenošanai un kontrolei, un uzsver savu apņemšanos cīnīties pret pārkāpumiem un krāpšanu muitas un ar to saistītos jautājumos.
2. Ja kāda Puse uz objektīvas informācijas pamata konstatē nespēju nodrošināt administratīvo sadarbību un/vai atklāj pārkāpumus vai krāpšanu atbilstīgi šai sadaļai, attiecīgā Puse saskaņā ar šo pantu var pagaidu kārtā apturēt konkrētā preferenciālā režīma piemērošanu attiecīgajam izstrādājumam vai izstrādājumiem.
3. Šā panta nolūkā nespēja nodrošināt administratīvo sadarbību *inter alia* nozīmē:
 - a) atkārtotu nespēju izpildīt pienākumu pārbaudīt attiecīgā izstrādājuma vai izstrādājumu izcelsmes statusu;
 - b) atkārtotu atteikšanos veikt izcelsmes apliecinājuma pārbaudi un/vai paziņot tās rezultātus, vai nepamatotu kavēšanos ar šo darbību;
 - c) atkārtotu atteikšanos vai nepamatotu kavēšanos, iegūstot atļauju veikt administratīvas sadarbības uzdevumus, lai pārbaudītu dokumentu autentiskumu vai informācijas pareizību saistībā ar konkrētā preferenciālā režīma piešķiršanu.

Šā panta nolūkā pārkāpums vai krāpšana var, *inter alia*, tikt konstatēta arī tad, ja bez izskaidrojoša iemesla strauji palielinās preču imports, pārsniedzot otras Puses parasto ražošanas līmeni un eksporta jaudu, un šāds palielinājums ir saistīts ar objektīvu informāciju par pārkāpumiem vai krāpšanu.

4. Uz pagaidu apturēšanu attiecas šādi noteikumi:

- a) Puse, kas uz objektīvas informācijas pamata konstatē nespēju nodrošināt administratīvo sadarbību un/vai atklāj pārkāpumus vai krāpšanu, par to tūlīt paziņo Stabilizācijas un asociācijas komitejai, sniedzot arī objektīvu informāciju, un, pamatojoties uz visu attiecīgo informāciju un objektīviem secinājumiem, uzsāk apspriešanos minētajā komitejā, lai rastu abām Pusēm pieņemamu risinājumu;
- b) ja Puses ir uzsākušas apspriešanos Stabilizācijas un asociācijas komitejā, kā minēts iepriekš, un trīs mēnešu laikā pēc minētās paziņošanas nav spējušas vienoties par pieņemamu risinājumu, attiecīgā Puse var pagaidu kārtā apturēt attiecīgajam izstrādājumam vai izstrādājumiem piemērojamo konkrēto preferenciālo režīmu. Par pagaidu apturēšanu tūlīt paziņo Stabilizācijas un asociācijas komitejai;

- c) šajā pantā paredzētā pagaidu apturēšana nepārsniedz to, kas nepieciešams skartās Puses finansiālo interešu aizsardzībai. Tā nepārsniedz sešu mēnešu laikposmu, kuru var pagarināt. Par pagaidu apturēšanu tūlīt pēc tās pieņemšanas paziņo Stabilizācijas un asociācijas komitejai. Par to regulāri apspriežas Stabilizācijas un asociācijas komitejā, jo īpaši, lai to atceltu, tiklīdz vairs nepastāv nosacījumi tās piemērošanai.

5. Vienlaikus ar paziņošanu Stabilizācijas un asociācijas komitejai saskaņā ar šā panta 4. punkta a) apakšpunktu attiecīgajai Pusei būtu jāpublicē arī paziņojums importētājiem *Oficiālajā Vēstnesī*. Šajā paziņojumā attiecībā uz konkrēto ražojumu būtu jānorāda, ka uz objektīvas informācijas pamata ir atklāta nespēja nodrošināt administratīvo sadarbību un/vai pārkāpumi vai krāpšana.

47. PANTS

Ja kompetentās iestādes pieļauj kļūdu eksporta preferenciālās sistēmas pareizā vadībā un jo īpaši, piemērojot šim nolīgumam pievienoto 3. protokolu, un ja šīs kļūdas rezultātā iestājas sekas ievadmuītas nodokļu veidā, tā Līgumslēdzēja puse, uz kuru šīs sekas attiecas, var lūgt Stabilizācijas un asociācijas padomei izskatīt iespēju pieņemt visus vajadzīgos pasākumus problēmas atrisināšanai.

48. PANTS

Šā nolīguma piemērošana neskar Kopienas tiesību aktu piemērošanu Kanāriju salām.

V SADAĻA

DARBA ŅĒMĒJU PĀRVIETOŠANĀS, UZŅĒMĒJDARBĪBAS VEIKŠANA,
PAKALPOJUMU SNIEGŠANA, KAPITĀLS

I NODAĻA

DARBA ŅĒMĒJU PĀRVIETOŠANĀS

49. PANTS

1. Ievērojot katrā dalībvalstī piemērojamus nosacījumus un kārtību:
 - a) attiekmē pret darba ņēmējiem, kas ir Melnkalnes valstspiederīgie un kas tiek likumīgi nodarbināti kādas dalībvalsts teritorijā, nepastāv nekāda diskriminācija valstspiederības dēļ attiecībā uz darba apstākļiem, atalgojumu vai atlaišanu, salīdzinot ar attiecīgās dalībvalsts valstspiederīgajiem;

b) kādā dalībvalstī likumīgi nodarbināta darba ņēmēja, izņemot sezonas darba ņēmējus un darba ņēmējus, kam piemēro divpusējos nolīgumus 50. panta nozīmē, ja vien šajos nolīgumos nav paredzēts citādi, likumīgi dzīvojošajam laulātajam un bērniem attiecīgā darba ņēmēja atļautajā nodarbinātības posmā ir piekļuve šīs dalībvalsts darba tirgum.

2. Melnkalne, ievērojot valstī piemērojamos nosacījumus un kārtību, nodrošina 1. punktā minēto attieksmi pret darba ņēmējiem, kuri ir kādas dalībvalsts valstspiederīgie un tiek likumīgi nodarbināti Melnkalnē, kā arī to laulātajiem un bērniem, kas likumīgi dzīvo Melnkalnē.

50. PANTS

1. Ņemot vērā stāvokli dalībvalstu darba tirgū un ievērojot to tiesību aktus un tajās spēkā esošos noteikumus darba ņēmēju mobilitātes jomā:

- a) būtu jā saglabā un, ja iespējams, jāuzlabo mehānismi Melnkalnes darba ņēmēju esošās nodarbinātības iespējas, ko dalībvalstis nodrošinājušas saskaņā ar divpusējiem nolīgumiem;
- b) pārējās dalībvalstis izskata iespēju slēgt līdzīgus nolīgumus.

2. Pēc trīs gadiem Stabilizācijas un asociācijas padome izskata iespēju noteikt citus uzlabojumus, tostarp mehānismus piekļuvei profesionālajām mācībām, saskaņā ar dalībvalstīs spēkā esošajiem noteikumiem un procedūrām un ņemot vērā stāvokli darba tirgos dalībvalstīs un Kopienā.

51. PANTS

1. Izstrādā noteikumus darba ņēmēju, kas ir Melnkalnes valstspiederīgie un kas ir likumīgi nodarbināti kādas dalībvalsts teritorijā, un to ģimenes locekļu, kuri likumīgi uzturas šajā valstī, sociālās drošības sistēmu koordinēšanai. Šim nolūkam ar Stabilizācijas un asociācijas padomes lēmumu, kas nedrīkst ietekmēt nekādas tiesības vai pienākumus, kuri noteikti divpusējos nolīgumos, ja tie paredz labvēlīgāku attieksmi, tiek ieviesti šādi noteikumi:

- a) šādu darba ņēmēju visi apdrošināšanas, nodarbinātības un uzturēšanās laikposmi dažādās dalībvalstīs tiek saskaitīti kopā pensiju un vecuma, invaliditātes un nāves ikgadējo pabalstu aprēķināšanai, kā arī šādu darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu medicīniskās aprūpes nodrošināšanai;
- b) visa veida pensijas vai ikgadējie vecuma, nāves, nelaimes gadījuma darbā, arodslimības un to dēļ radušās invaliditātes pabalsti, izņemot pabalstus, kas nav atkarīgi no iemaksām, ir brīvi pārskaitāmi ar likmi, ko saskaņā ar likumu piemēro debitora dalībvalstī vai dalībvalstīs;

c) attiecīgie darba ņēmēji saņem ģimenes pabalstus iepriekš minētajiem ģimenes locekļiem.

2. Melnkalne nodrošina darba ņēmējiem, kas ir dalībvalstu valstspiederīgie un ir likumīgi nodarbināti kādas dalībvalsts teritorijā, un to ģimenes locekļiem, kuri likumīgi uzturas šajā valstī, līdzīgu attieksmi tai, kāda norādīta 1. punkta b) un c) apakšpunktā.

II NODAĻA

TIESĪBAS VEIKT UZŅĒMĒJDARBĪBU

52. PANTS

Definīcija

Šajā nolīgumā:

a) "Kopienas uzņēmums" vai "Melnkalnes uzņēmums" attiecīgi ir uzņēmums, kurš izveidots atbilstīgi kādas dalībvalsts vai Melnkalnes tiesību aktiem un kura juridiskā adrese, galvenā pārvalde vai galvenā uzņēmējdarbības vieta atrodas Kopienas vai Melnkalnes teritorijā. Tomēr, ja šim uzņēmumam, kas izveidots atbilstīgi kādas dalībvalsts vai Melnkalnes tiesību aktiem, attiecīgi Kopienas vai Melnkalnes teritorijā ir tikai tā juridiskā adrese, to par Kopienas vai Melnkalnes uzņēmumu uzskata tādā gadījumā, ja tā darbība ir faktiski un ilgstoši saistīta ar kādas dalībvalsts vai Melnkalnes ekonomiku;

- b) uzņēmuma "meitasuzņēmums" ir tāds uzņēmums, kura darbību faktiski kontrolē cits uzņēmums;
- c) uzņēmuma "filiāle" ir šķietami patstāvīga uzņēmējdarbības vieta bez juridiskas personas statusa, piemēram, mātesuzņēmuma atzars, kam ir sava pārvalde un materiālais nodrošinājums, kurš nepieciešams, lai kārtotu darījumus ar trešām personām tā, ka, lai gan trešās personas apzinās, ka vajadzības gadījumā ir iespējams nodrošināt juridisku saikni ar mātesuzņēmumu, kura galvenais birojs ir ārvalstīs, tām tomēr nav jāvēršas tieši mātesuzņēmumā, bet visus darījumus iespējams veikt šajā atzara struktūrā;
- d) "tiesības veikt uzņēmējdarbību" ir:
 - i) attiecībā uz valstspiederīgajiem – tiesības veikt saimniecisku darbību kā pašnodarbinātām personām un izveidot uzņēmumus, kurus tie faktiski kontrolē. Valstspiederīgo pašnodarbinātā un uzņēmuma vadītāja statuss tiem nedod tiesības meklēt vai saņemt darbu darba tirgū, ne arī tiesības piekļūt citas Puses darba tirgum. Šī nodaļa neattiecas uz personām, kas nav tikai un vienīgi pašnodarbinātas;
 - ii) attiecībā uz Kopienas vai Melnkalnes uzņēmumiem – tiesības veikt saimniecisku darbību, izveidojot meitasuzņēmumus un filiāles attiecīgi Melnkalnē vai Kopienā;
- e) "darbība" ir saimnieciskās darbības veikšana;

- f) "saimnieciska darbība" principā ietver rūpnieciska, tirdznieciska un profesionāla rakstura darbības un amatnieku darbības;
- g) "Kopienas valstspiederīgais" un "Melnkalnes valstspiederīgais" attiecīgi ir fiziska persona, kas ir kādas dalībvalsts vai Melnkalnes valstspiederīgais.

Saistībā ar starptautisko jūras transportu, ietverot vairākveidu pārvadājumus, starp kuriem ir arī pārvadājums pa jūru, uz Kopienas vai Melnkalnes valstspiederīgajiem, kas veic uzņēmējdarbību ārpus Kopienas vai Melnkalnes, un uz kuģošanas sabiedrībām, kuras veic uzņēmējdarbību ārpus Kopienas vai Melnkalnes un kuras kontrolē Kopienas vai Melnkalnes valstspiederīgie, attiecas šīs nodaļas un III nodaļas priekšrocības, ja to kuģi ir reģistrēti konkrētajā dalībvalstī vai Melnkalnē, saskaņā ar to attiecīgajiem tiesību aktiem;

- h) "finanšu pakalpojumi" ir VI pielikumā aprakstītās darbības. Stabilizācijas un asociācijas padome var paplašināt vai grozīt šā pielikuma darbības jomu.

53. PANTS

1. Melnkalne sekmē Kopienas uzņēmumu un valstspiederīgo darbības uzsākšanu tās teritorijā. Šajā nolūkā Melnkalne ar šā nolīguma stāšanos spēkā nodrošina:

- a) attiecībā uz Kopienas uzņēmumu tiesībām veikt uzņēmējdarbību Melnkalnes teritorijā – ne mazāk labvēlīgu attieksmi kā pret savas valsts uzņēmumiem vai kādas trešās valsts uzņēmumiem, piemērojot labāko;

- b) attiecībā uz Kopienas uzņēmumu meitasuzņēmumu un filiāļu darbību Melnkalnes teritorijā, kad tās ir sākušas veikt uzņēmējdarbību – ne mazāk labvēlīgu attieksmi kā pret savas valsts uzņēmumiem un filiālēm vai kādas trešās valsts uzņēmuma meitasuzņēmumiem un filiālēm, piemērojot labāko.
2. Kopiena un tās dalībvalstis ar šā nolīguma stāšanos spēkā nodrošina:
- a) attiecībā uz Melnkalnes uzņēmumu tiesībām veikt uzņēmējdarbību – ne mazāk labvēlīgu attieksmi kā pret saviem uzņēmumiem vai kādas trešās valsts uzņēmumiem, piemērojot labāko;
- b) attiecībā uz Melnkalnes uzņēmumu meitasuzņēmumiem un filiālem, kas veic uzņēmējdarbību tās teritorijā – ne mazāk labvēlīgu attieksmi kā pret saviem uzņēmumiem un filiālēm vai kādas trešās valsts uzņēmuma meitasuzņēmumiem un filiālēm, kas veic uzņēmējdarbību to teritorijā, piemērojot labāko.
3. Puses nepieņem nekādus jaunus diskriminējošus noteikumus vai pasākumus attiecībā uz jebkuru citas Puses uzņēmumu tiesībām veikt uzņēmējdarbību to teritorijā vai saistībā ar to darbību, kad tie sākuši veikt uzņēmējdarbību, salīdzinot ar pašu uzņēmumiem.
4. Četrus gadus pēc šā nolīguma stāšanās spēkā Stabilizācijas un asociācijas padome izstrādā kārtību, kādā iepriekšminētos noteikumus attiecina arī uz Kopienas valstspiederīgo un Melnkalnes valstspiederīgo tiesībām veikt uzņēmējdarbību, lai tie varētu sākt saimniecisku darbību kā pašnodarbinātas personas.

5. Neatkarīgi no šā panta:
- a) Kopienas uzņēmumu meitasuzņēmumiem un filiālēm ar šā nolīguma stāšanās spēkā ir tiesības Melnkalnē izmantot un īrēt nekustamo īpašumu;
 - b) Kopienas uzņēmumu meitasuzņēmumiem un filiālēm ar šā nolīguma stāšanās spēkā ir tiesības iegūt un izmantot īpašumtiesības uz nekustamo īpašumu tāpat kā Melnkalnes uzņēmumiem un attiecībā uz sabiedrisko īpašumu/kopējas intereses īpašumu – tādas pašas tiesības, kādas ir attiecīgi Melnkalnes uzņēmumiem, ja šīs tiesības ir nepieciešamas, lai veiktu saimnieciskās darbības, kuru dēļ tās veic uzņēmējdarbību.

54. PANTS

1. Izņemot VI pielikumā aprakstītos finanšu pakalpojumus, Puses, ievērojot 56. pantu, var paredzēt noteikumus uzņēmumu un valstspiederīgo tiesībām veikt uzņēmējdarbību un darbību to teritorijā, ciktāl šie noteikumi nav diskriminējoši pret otras Puses uzņēmumiem un valstspiederīgajiem salīdzinājumā ar pašu uzņēmumiem un valstspiederīgajiem.
2. Attiecībā uz finanšu pakalpojumiem, neatkarīgi no citiem šā nolīguma noteikumiem, Pusēm neliedz veikt pasākumus piesardzības apsvērumu dēļ, tostarp pasākumus ieguldītāju, noguldītāju, apdrošinājuma ņēmēju un personu, pret kurām finanšu pakalpojumu sniedzējam ir fiduciārs pienākums, aizsardzībai, vai pasākumus, lai nodrošinātu finanšu sistēmas integritāti un stabilitāti. Šādus pasākumus Puses nevar izmantot kā veidu, lai izvairītos no saviem pienākumiem atbilstīgi šim nolīgumam.

3. Nekas šajā nolīgumā nav interpretējams tā, ka Pusei būtu pienākums izpaust ziņas, kas attiecas uz atsevišķu klientu darījumiem un rēķiniem, vai jebkādu konfidenciālu vai īpašuma informāciju, kas ir valsts iestāžu rīcībā.

55. PANTS

1. Neskarot jebkuru pretēju noteikumu, kas ietverts daudzpusējā nolīgumā par Eiropas kopējās aviācijas telpas (turpmāk "ECAA") izveidi⁴, šī nodaļa neattiecas uz gaisa pārvadājumu pakalpojumiem, pārvadājumu pakalpojumiem pa iekšējiem ūdensceļiem un jūras kabotāžas pakalpojumiem.

2. Stabilizācijas un asociācijas padome var sniegt ieteikumus, lai uzlabotu uzņēmējdarbības tiesības un darbības 1. punkta aptvertajās jomās.

56. PANTS

1. Šā nolīguma 53. un 54. pants nekavē kādu no Pusēm piemērot īpašus noteikumus attiecībā uz tādu otras Puses uzņēmumu, kas nav juridiski izveidoti pirmās Puses teritorijā, filiāļu tiesībām veikt uzņēmējdarbību un darbību to teritorijā, pamatojoties uz juridiskām vai tehniskām atšķirībām starp šīm filiālēm salīdzinājumā ar tādu uzņēmumu filiālēm, kas ir juridiski izveidoti tās teritorijā vai – attiecībā uz finanšu pakalpojumiem – piesardzības apsvērumu dēļ.

⁴ Daudzpusējais nolīgums starp Eiropas Kopienu un tās dalībvalstīm, Albānijas Republiku, Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku, Bosniju un Hercegovinu, Bulgārijas Republiku, Horvātijas Republiku, Islandes Republiku, Melnkalnes Republiku, Norvēģijas Karalisti, Rumāniju, Serbijas Republiku un Apvienoto Nāciju Organizācijas Pagaidu pārvaldes misiju Kosovā par Eiropas Kopējās aviācijas telpas izveidi (OV L 285, 16.10.2006., 3. lpp.).

2. Atšķirīga attieksme nepārsniedz to, kas ir obligāti nepieciešams sakarā ar šādām juridiskām vai tehniskām atšķirībām, vai – attiecībā uz finanšu pakalpojumiem – piesardzības apsvērumu dēļ.

57. PANTS

Lai Kopienas valstspiederīgie un Melnkalnes valstspiederīgie varētu vieglāk sākt un veikt reglamentētu profesionālu darbību attiecīgi Melnkalnē un Kopienā, Stabilizācijas un asociācijas padome izskata, kādi pasākumi jāveic kvalifikāciju savstarpējai atzīšanai. Tā var veikt visus šim nolūkam vajadzīgos pasākumus.

58. PANTS

1. Kopienas uzņēmumam, kas veic uzņēmējdarbību Melnkalnē, vai Melnkalnes uzņēmumam, kas veic uzņēmējdarbību Kopienā, saskaņā ar uzņēmējdarbības teritorijā - attiecīgi Melnkalnes Republikas un Kopienas teritorijā spēkā esošajiem tiesību aktiem ir tiesības pašam vai ar meitasuzņēmumu vai filiāļu starpniecību nodarbināt darbiniekus, kuri nav dalībvalstu vai Melnkalnes valstspiederīgie, ja šie darbinieki ir pamata darbinieki, kā noteikts 2. punktā, un ja viņus nodarbina tikai šie uzņēmumi, meitasuzņēmumi vai filiāles. Šo darbinieku uzturēšanās un darba atļaujas aptver tikai šādu nodarbinātības laikposmu.

2. Minēto uzņēmumu, turpmāk – "organizāciju", pamata darbinieki ir "darbinieki, kas pārcelti darbā citā uzņēmuma struktūrā", kā definēts c) apakšpunktā, turpmāk uzskaitītajās kategorijās ar noteikumu, ka organizācija ir juridiska persona un attiecīgās personas (izņemot akciju kontrolpaketes īpašniekus) vismaz vienu gadu tieši pirms šādas pārcelšanas ir tajā strādājušas vai bijušas tās līdzdalībnieki:

- a) personas, kas organizācijā ieņem vadošus amatus un tieši vada uzņēmuma pārvaldi, un ko vispārīgi uzrauga vai vada uzņēmuma valde vai akcionāru padome, vai līdzvērtīga struktūra, tostarp
 - i) veic uzņēmuma struktūras vai apakšstruktūras vadību,
 - ii) veic uzraudzību un kontroli pār citu pārraudzības, profesionālo vai vadošo darbinieku darbu,
 - iii) var personīgi pieņemt darbā un atlaist no darba vai ieteikt pieņemt darbā, atlaist no darba vai veikt citas ar personālu saistītas darbības;
- b) personas, kas strādā organizācijā un kam ir īpašas zināšanas, kuras ir būtiskas saistībā ar uzņēmuma darbību, pētījumu aparāturu, metodēm vai vadību. Šādu zināšanu novērtējumā var atspoguļot ne tikai zināšanas, kas ir specifiskas konkrētajam uzņēmumam, bet arī augstu kvalifikāciju saistībā ar darba vai aroda veidu, kam nepieciešamas specifiskas tehniskas zināšanas, tostarp piederība akreditētai profesijai;

- c) "darbinieks, kas pārcelts darbā citā uzņēmuma struktūrā" ir fiziska persona, kas strādā organizācijā vienas Puses teritorijā un saimnieciskās darbības veikšanai uz laiku tiek pārcelta darbā otras Puses teritorijā; attiecīgās organizācijas galvenajai uzņēmējdarbības vietai jābūt kādas Puses teritorijā, un darbiniekam jābūt pārceltam uz šīs organizācijas uzņēmuma filiāli vai meitasuzņēmumu, kas efektīvi veic līdzīgas saimnieciskās darbības otras Puses teritorijā.
3. Melnkalnes valstspiederīgajiem un Kopianas valstspiederīgajiem tiek atļauta iebraukšana un īslaicīga uzturēšanās attiecīgi Kopianas vai Melnkalnes teritorijā, ja šie uzņēmumu pārstāvji ir personas, kas uzņēmumā ieņem vadošus amatus, kā noteikts 2. punkta a) apakšpunktā, un ir atbildīgas par Kopianas meitasuzņēmuma vai filiāles vai Melnkalnes meitasuzņēmuma vai filiāles izveidi attiecīgi kādā dalībvalstī vai Melnkalnē, un ja
- a) šie pārstāvji nav iesaistīti tiešā pārdošanā vai pakalpojumu sniegšanā un saņem atlīdzību no avota, kas atrodas uzņēmējdarbības teritorijā, un
- b) uzņēmuma galvenā uzņēmējdarbības vieta ir attiecīgi ārpus Kopianas vai ārpus Melnkalnes, un tai šajā dalībvalstī vai Melnkalnē attiecīgi nav citas pārstāvniecības, biroja, filiāles vai meitasuzņēmuma.

60. PANTS

1. Puses nepieņem nekādus pasākumus vai rīcības, kas maina nosacījumus pakalpojumu sniegšanai Kopienas vai Melnkalnes valstspiederīgajiem vai uzņēmumiem, kuri veic uzņēmējdarbību kādā Pusē, kas nav tā Puse, kurā atrodas tā persona, kam pakalpojumi paredzēti, salīdzinājumā ar stāvokli dienā pirms šā nolīguma stāšanās spēkā.
2. Ja kāda Puse uzskata, ka pasākumi, ko otra Puse ieviesusi kopš šā nolīguma stāšanās spēkā, rada situāciju, kurā pakalpojumu sniegšana ir ierobežota daudz vairāk, nekā tas bijis šā nolīguma spēkā stāšanās dienā, pirmā minētā Puse var uzaicināt otru Pusi uzsākt apspriešanos.

61. PANTS

Transporta pakalpojumu sniegšanai starp Kopienu un Melnkalni piemēro šādus noteikumus.

- 1) Attiecībā uz iekšzemes transportu 4. protokolā ir izstrādāti noteikumi, ko piemēro Pušu attiecībām, lai, konkrēti, nodrošinātu, neierobežotu autotransporta tranzīta plūsmu cauri Melnkalnei un visai Kopienai, nediskriminācijas principa efektīvu piemērošanu un pakāpenisku Melnkalnes transporta tiesību aktu saskaņošanu ar attiecīgajiem Kopienas tiesību aktiem.

- 2) Attiecībā uz starptautisko jūras transportu Puses apņemas efektīvi piemērot principu par neierobežotu piekļuvi starptautiskajam tirgum un tirdzniecībai uz komerciāliem pamatiem, kā arī ievērot starptautiskās un Eiropas saistības attiecībā uz drošuma, drošības un vides standartiem.

Puses apliecina apņemšanos veidot brīvu konkurences vidi kā starptautiskā jūras transporta būtisku sastāvdaļu.

- 3) Piemērojot 2. punkta principus, Puses:
- a) neievieš kravas sadalīšanas klauzulas turpmākos divpusējos nolīgumos ar trešām valstīm;
 - b) ar šā nolīguma stāšanās spēkā atceļ visus vienpusējus pasākumus un administratīvus, tehniskus un citus šķēršļus, kas varētu ierobežot brīvu pakalpojumu sniegšanu starptautiskajā jūras transportā vai ieviest diskrimināciju tajā;
 - c) katra Puse kuģiem, kurus izmanto otras Puses valstspiederīgie vai uzņēmumi, *inter alia*, nodrošina ne mazāk labvēlīgu režīmu kā to, ko nodrošina saviem kuģiem attiecībā uz piekļuvi ostām, kuras atvērtas starptautiskajai tirdzniecībai, šo ostu infrastruktūras un ostu palīgpakalpojumu izmantošanai, kā arī attiecībā uz saistītām maksām un atlīdzībām, muitu, piestātņu sadalījumu un iekraušanas un izkraušanas iekārtām.
- 4) Lai nodrošinātu tāda transporta starp Pušu teritorijām koordinētu attīstību un pakāpenisku liberalizāciju, kas pielāgots to tirdznieciskajām vajadzībām, nosacījumus par abpusēju tirgus piekļuvi gaisa transporta jomā izstrādā *ECAA*.

- 5) Līdz *ECAA* noslēgšanai, Puses neveic nekādus pasākumus vai darbības, kas uzliek lielākus ierobežojumus vai veido diskrimināciju salīdzinājumā ar stāvokli pirms šā nolīguma stāšanās spēkā.
- 6) Melnkalne pielāgo savus tiesību aktus, tostarp administratīvos, tehniskos un citus noteikumus, Kopienas tiesību aktiem, kas ir spēkā gaisa, jūras iekšzemes ūdensceļu transporta un iekšzemes transporta jomā, ciktāl tas ļauj panākt liberalizāciju un savstarpēju piekļuvi Pušu tirgiem un atvieglo pasažieru un preču kustību.
- 7) Vienlaikus ar vispārējo attīstību šajā nodaļā izvirzīto mērķu sasniegšanai Stabilizācijas un asociācijas padome izskata iespējas, kā radīt apstākļus, lai uzlabotu brīvību sniegt gaisa transporta, iekšzemes un iekšzemes ūdensceļu transporta pakalpojumus.

IV NODAĻA

KĀRTĒJIE MAKSĀJUMI UN KAPITĀLA APRITE

62. PANTS

Saskaņā ar VIII pantu Nolīgumā par Starptautisko valūtas fondu Puses apņemas atļaut maksājumus un pārskaitījumus brīvi konvertējamā valūtā saistībā ar kārtējo maksājumu bilanci starp Kopienu un Melnkalni.

63. PANTS

1. Attiecībā uz darījumiem maksājumu bilances kapitāla un finanšu kontā ar šā nolīguma stāšanos spēkā Puses nodrošina brīvu apriti kapitālam saistībā ar tiešiem ieguldījumiem uzņēmumos, kas izveidoti saskaņā ar uzņēmējas valsts tiesību aktiem, un ieguldījumiem, kuri veikti saskaņā ar V sadaļas II nodaļu, kā arī šo ieguldījumu un to radītās peļņas pārvēršanu likvīdos līdzekļos vai repatriāciju.
2. Attiecībā uz darījumiem maksājumu bilances kapitāla un finanšu kontā ar šā nolīguma stāšanos spēkā Puses nodrošina brīvu apriti kapitālam saistībā ar kredītiem, kas paredzēti tirdznieciskiem darījumiem vai pakalpojumu sniegšanai, kur piedalās kādas Puses rezidents, kā arī ar finanšu aizdevumiem un kredītiem, kuru maksājuma termiņš pārsniedz vienu gadu.
3. Ar šā nolīguma stāšanos spēkā Melnkalne nodrošina ES valstspiederīgajiem, kuri iegādājas nekustamo īpašumu tās teritorijā, tādu pašu režīmu kā saviem valstspiederīgajiem.
4. Ar šā nolīguma stāšanos spēkā Kopiena un Melnkalne nodrošina arī brīvu apriti kapitālam saistībā ar ieguldījumu portfeļiem un finanšu aizdevumiem un kredītiem, kuru maksājuma termiņš nepārsniedz vienu gadu.

5. Neskarot 1. punktu, Puses neievieš nekādus jaunus ierobežojumus kapitāla apritei un kārtējiem maksājumiem starp Kopienas un Melnkalnes iedzīvotājiem, un negroza esošos noteikumus, lai tie kļūtu ierobežojošāki.
6. Neskarot 62. pantu un šo pantu, ja ārkārtas apstākļos kapitāla brīva aprite starp Kopienas un Melnkalni izraisa vai draud izraisīt nopietnas grūtības valūtas maiņas kursa politikas vai monetārās politikas darbībai Kopienā vai Melnkalnē, Kopiena un Melnkalne attiecīgi var veikt aizsardzības pasākumus attiecībā uz kapitāla apriti starp Kopienas un Melnkalni laikposmam, kas nepārsniedz sešus mēnešus, ja šādi pasākumi ir noteikti vajadzīgi.
7. Nekas minētajos noteikumos neierobežo Pušu uzņēmēju tiesības izmantot labvēlīgākus noteikumus, kas, iespējams, paredzēti esošos divpusējos vai daudzpusējos nolīgumos, kuros iesaistītas šā nolīguma Puses.
8. Puses savstarpēji apspriežas, lai atvieglotu kapitāla apriti starp Kopienas un Melnkalni nolūkā veicināt šā nolīguma mērķu sasniegšanu.

64. PANTS

1. Pirmā gada laikā pēc šā nolīguma stāšanās spēkā Kopiena un Melnkalne veic pasākumus, kas ļauj radīt vajadzīgos apstākļus Kopienas noteikumu par kapitāla brīvu apriti turpmākai pakāpeniskai piemērošanai.

2. Otrā gada beigās pēc šā nolīguma stāšanās spēkā Stabilizācijas un asociācijas padome nosaka kārtību, kādā Melnkalne pilnībā piemēro Kopienas noteikumus par kapitāla brīvu apriti.

V NODAĻA

VISPĀRĪGI NOTEIKUMI

65. PANTS

1. Šo sadaļu piemēro ar ierobežojumiem, ko pamato ar sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai veselības aizsardzības apsvērumiem.
2. To nepiemēro darbībām, kas jebkuras Puses teritorijā, lai arī epizodiski, ir saistītas ar valsts varas īstenošanu.

66. PANTS

Šis sadaļas nolūkā nekas šajā nolīgumā neliedz Pusēm piemērot savus normatīvos aktus par fizisku personu iebraukšanu un uzturēšanos, darbu, darba apstākļiem un fizisku personu tiesībām veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanu, jo īpaši attiecībā uz uzturēšanās atļaujas piešķiršanu, atjaunošanu vai atteikšanos šādu atļauju izsniegt, ja Puses tos nepiemēro tādā veidā, ka tiek atceltas vai pasliktinās priekšrocības, kas jebkurai no tām ir paredzētas saskaņā ar kādu konkrētu šā nolīguma noteikumu. Šis noteikums neskar 65. panta piemērošanu.

67. PANTS

Šī sadaļa attiecas arī uz uzņēmumiem, kuri kopīgi pieder tikai Melnkalnes uzņēmumiem vai Melnkalnes valstspiederīgajiem un Kopienas uzņēmumiem vai valstspiederīgajiem un atrodas to kontrolē.

68. PANTS

1. Vislielākās labvēlības režīms, ko nodrošina saskaņā ar šo sadaļu, neattiecas uz nodokļu atvieglojumiem, ko Puses piešķir vai piešķirs nākotnē, pamatojoties uz nolīgumiem, kuru mērķis ir novērst nodokļu dubultu uzlikšanu, vai uz citiem ar nodokļiem saistītiem pasākumiem.

2. Nekas šajā sadaļā neliedz Pusēm pieņemt vai ieviest pasākumus, kuru mērķis ir novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, atbilstīgi nodokļu noteikumiem nolīgumos par nodokļu dubultas uzlikšanas novēršanu vai citiem ar nodokļiem saistītiem pasākumiem, vai valsts tiesību aktiem nodokļu jomā.

3. Nekas šajā sadaļā neliedz dalībvalstīm vai Melnkalnei, piemērojot to nodokļu tiesību aktu attiecīgos noteikumus, piemērot dažādus nosacījumus tādiem nodokļu maksātājiem, kas neatrodas vienādā stāvoklī, jo īpaši saistībā ar to dzīvesvietu.

69. PANTS

1. Puses cik vien iespējams cenšas izvairīties no ierobežojumu piemērošanas, tostarp no ierobežojumiem saistībā ar importu, maksājumu bilances nolūkā. Puse, kas šādus pasākumus ievieš, iespējami drīz iesniedz otrai Pusei to atcelšanas grafiku.

2. Ja vienai vai vairākām dalībvalstīm vai Melnkalnei ir nopietnas maksājumu bilances problēmas vai tās drīzumā varētu rasties, Kopiena un Melnkalne saskaņā ar PTO nolīguma noteikumiem var pieņemt ierobežojošus pasākumus, tostarp pasākumus attiecībā uz importu, kuru ilgums ir ierobežots un kuri nedrīkst pārsniegt maksājumu bilances problēmu risināšanai nepieciešamos pasākumus. Kopiena un Melnkalne par to tūlīt informē otru Pusi.
3. Jebkuri ierobežojoši pasākumi neattiecas uz pārskaitījumiem saistībā ar ieguldījumiem un jo īpaši uz investētu vai reinvestētu summu un ienākumu no šīm summām repatriāciju.

70. PANTS

Šīs sadaļas noteikumus pakāpeniski pielāgo, īpaši ņemot vērā prasības VVPT V pantā.

71. PANTS

Šis nolīgums netraucē nevienai Pusei piemērot pasākumus, kas vajadzīgi, lai nepieļautu, ka šo nolīgumu izmanto, lai apietu tās pasākumus attiecībā uz trešās valsts piekļuvi tās tirgum.

VI SADAĻA

TIESĪBU AKTU TUVINĀŠANA, TIESĪBAIZSARDZĪBA
UN KONKURENCES NOTEIKUMI

72. PANTS

1. Puses atzīst, cik svarīgi ir tuvināt esošos Melnkalnes tiesību aktus Kopienas tiesību aktiem un tos efektīvi īstenot. Melnkalne cenšas nodrošināt, lai tās esošie un turpmāk pieņemtie tiesību akti tiktu pakāpeniski pielāgoti Kopienas *acquis*. Melnkalne nodrošina savu esošo un turpmāk pieņemto tiesību aktu pienācīgu īstenošanu un izpildi.
2. Tiesību aktu tuvināšana sākas šā nolīguma parakstīšanas dienā, un to līdz šā nolīguma 8. pantā noteiktā pārejas laika beigām pakāpeniski attiecina uz visiem Kopienas *acquis* elementiem, kas minēti šajā nolīgumā.
3. Agrīnā posmā tiesību aktu tuvināšana attieksies uz iekšējā tirgus *acquis* pamatelementiem, ietverot tiesību aktus finanšu nozarē, tieslietu, brīvības un drošības, kā arī ar tirdzniecību saistītās jomās. Turpmākajā posmā Melnkalne pievēršas pārējām *acquis* daļām.

Tuvināšana notiek saskaņā ar programmu, kas jāpieņem, vienojoties Eiropas Komisijai un Melnkalnei.

4. Melnkalne pēc vienošanās ar Eiropas Komisiju nosaka arī kārtību, kādā tiek pārraudzīta tiesību aktu tuvināšana un tiesībaizsardzības darbību veikšana.

73. PANTS

Konkurence un citi noteikumi attiecībā uz ekonomiku

1. Turpmāk norādītais nav savienojams ar pareizu nolīguma darbību, ja tas var skart tirdzniecību starp Kopienu un Melnkalni:

- i) visi tādi nolīgumi starp uzņēmumiem, uzņēmumu apvienību lēmumi un saskaņotas darbības starp uzņēmumiem, kuru mērķis ir novērst, ierobežot vai izkropļot konkurenci;
- ii) situācija, kad viens vai vairāki uzņēmumi ļaunprātīgi izmanto savu dominējošo stāvokli visā Kopienas vai Melnkalnes teritorijā vai ievērojamā tās daļā;
- iii) jebkurš valsts atbalsts, kas izkropļo vai draud izkropļot konkurenci, dodot priekšrocības konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētām precēm.

2. Praksi, kas ir pretrunā šim pantam, izvērtē, pamatojoties uz kritērijiem, kas izriet no Kopienas konkurences noteikumu piemērošanas, jo īpaši no EK Līguma 81., 82., 86. un 87. panta un Kopienas iestāžu pieņemtiem skaidrojošiem instrumentiem.
3. Puses nodrošina, ka savā darbībā neatkarīgai iestādei tiek piešķirtas pilnvaras šā panta 1. punkta i) un ii) apakšpunkta pilnīgai ieviešanai attiecībā uz privātiem un valsts uzņēmumiem, kā arī uzņēmumiem, kam piešķirtas īpašas tiesības.
4. Melnkalne izveido savā darbībā neatkarīgu iestādi, kurai tiek piešķirtas vajadzīgās pilnvaras 1. punkta iii) apakšpunkta pilnīgai piemērošanai viena gada laikā no šā nolīguma stāšanās spēkā. Šī iestāde ir tiesīga, *inter alia*, piešķirt atļaujas valsts atbalsta shēmām un individuālā atbalsta subsīdijām saskaņā ar 2. punktu, kā arī pieprasīt atmaksāt nelikumīgi piešķirtu valsts atbalstu.
5. Kopiena, no vienas puses, un Melnkalne, no otras puses, nodrošina pārredzamību valsts atbalsta jomā, *inter alia* iesniedzot citām Pusēm regulāru gada pārskatu vai līdzvērtīgu dokumentu, kurā ievērotas Kopienas apsekojuma par valsts atbalstu metodes un noformējums. Pēc kādas Puses lūguma otra Puse sniedz informāciju par konkrētiem valsts atbalsta gadījumiem.

6. Melnkalne izveido visaptverošu sarakstu ar valsts atbalsta shēmām, kuras ieviestas pirms 4. punktā minētās iestādes izveidošanas, un pielāgo šīs atbalsta shēmas 2. punktā minētajiem kritērijiem laikposmā, kas nepārsniedz 4 gadus no šā nolīguma stāšanās spēkā.
7. a) Piemērojot 1. punkta iii) apakšpunktu, Puses atzīst, ka pirmo piecu gadu laikā no šā nolīguma stāšanās spēkā Melnkalnes piešķirto valsts atbalstu izvērtē, ņemot vērā to, ka Melnkalni uzskata par teritoriju, kas ir identiska tām teritorijām, kuras aprakstītas EK Līguma 87. panta 3. punkta a) apakšpunktā.
- b) Četru gadu laikā no šā nolīguma stāšanās spēkā Melnkalne iesniedz Eiropas Komisijai informāciju par tās IKP uz vienu iedzīvotāju, saskaņojot tos *NUTS* II līmenī. Šā panta 4. punktā minētā iestāde un Eiropas Komisija tad kopā izskata Melnkalnes reģionu atbilstību un ar to saistīto maksimālo atbalsta intensitāti, lai izstrādātu reģionālā atbalsta karti saskaņā ar attiecīgajām Kopienas pamatnostādnēm.
8. Attiecīgi 5. protokolā ir paredzēti noteikumi par valsts atbalstu tērauda rūpniecības nozarē. Šajā protokolā ir iekļauti noteikumi, ko piemēro, ja pārstrukturēšanas atbalsts tiek piešķirts tērauda rūpniecības nozarē. Tajā uzsvērts šāda atbalsta izņēmuma raksturs un tas, ka šāds atbalsts būtu ierobežots laikā un saistīts ar jaudas samazinājumu, ievērojot īstenošanas iespēju programmas.

9. Attiecībā uz produktiem II sadaļas IV nodaļā:

- a) nepiemēro 1. punkta iii) apakšpunktu;
- b) jebkuru praksi, kas ir pretrunā 1. punkta i) apakšpunktam, vērtē saskaņā ar kritērijiem, kurus Kopiena izstrādājusi, ņemot vērā EK Līguma 36. un 37. pantu, un īpašus Kopienas instrumentus, kas pieņemti uz šā pamata.

10. Ja viena no Pusēm uzskata, ka konkrēta prakse nav savienojama ar 1. punktu, tā pēc apspriešanās Stabilizācijas un asociācijas padomē vai pēc 30 darba dienām pēc jautājuma nodošanas šādai apspriešanai var veikt attiecīgus pasākumus. Nekas šajā pantā neskar un neietekmē to, ka Kopiena vai Melnkalne var veikt kompensācijas pasākumus saskaņā ar 1994. gada VVTT un PTO nolīgumu par subsīdijām un kompensācijas pasākumiem un attiecīgiem ar to saistītiem valsts tiesību aktiem.

74. PANTS

Valsts uzņēmumi

Trešā gada beigās pēc šā nolīguma stāšanās spēkā Melnkalne piemēro valsts uzņēmumiem un tiem uzņēmumiem, kam piešķirtas īpašas un ekskluzīvas tiesības, EK Līgumā izklāstītos principus, īpaši atsaucoties uz 86. pantu.

Valsts uzņēmumu īpašās tiesības pārejas laikā neietver iespēju piemērot kvantitatīvus ierobežojumus vai pasākumus ar līdzvērtīgu iedarbību attiecībā uz Kopienas importu Melnkalnē.

75. PANTS

Intelektuālais, rūpnieciskais un komerciālais īpašums

1. Saskaņā ar šo pantu un VII pielikumu Puses apliecina, cik svarīgi tām ir nodrošināt adekvātu un efektīvu intelektuālā, rūpnieciskā un komerciālā īpašuma tiesību aizsardzību un piemērošanu.
2. Ar šā nolīguma stāšanos spēkā Puses viena otrai nodrošina tādu attieksmi pret uzņēmumiem un valstspiederīgajiem attiecībā uz intelektuālā, rūpnieciskā un komerciālā īpašuma tiesību atzīšanu un aizsardzību, kas nav mazāk labvēlīga kā tā, ko tās nodrošina pret trešām valstīm saskaņā ar divpusējiem nolīgumiem.
3. Melnkalne veic vajadzīgos pasākumus, lai ne vēlāk kā pēc pieciem gadiem no šā nolīguma stāšanās spēkā garantētu tādu intelektuālā, rūpnieciskā un komerciālā īpašuma tiesību aizsardzības līmeni, kas ir līdzīgs Kopienas līmenim, ietverot efektīvus līdzekļus šo tiesību piemērošanai.
4. Melnkalne iepriekš minētajā laikposmā apņemas pievienoties VII pielikumā minētajām daudzpusējām konvencijām par intelektuālā, rūpnieciskā un komerciālā īpašuma tiesībām. Stabilizācijas un asociācijas padome var pieņemt lēmumu, ka Melnkalnei ir jāpievienojas konkrētām daudzpusējām konvencijām šajā jomā.
5. Ja intelektuālā, rūpnieciskā un komerciālā īpašuma jomā rodas problēmas, kas skar tirdzniecības nosacījumus, tās pēc jebkuras Puses lūguma nekavējoties tiek izskatītas Stabilizācijas un asociācijas padomē, lai panāktu abpusēji apmierinošus risinājumus.

76. PANTS

Valsts iepirkums

1. Kopiena un Melnkalne uzskata, ka būtu vēlams atvērt konkurencei valsts līgumu piešķiršanu, pamatojoties uz nediskriminācijas un savstarpīguma principiem, jo īpaši ievērojot PTO noteikumus.

2. Ar šā nolīguma stāšanās spēkā Melnkalnes uzņēmumiem neatkarīgi no tā, vai tie veic uzņēmējdarbību Kopienā, nodrošina piekļuvi līgumtiesību piešķiršanas procedūrām Kopienā atbilstīgi Kopienas iepirkuma noteikumiem tādā režīmā, kas ir ne mazāk labvēlīgs kā tas, kuru piemēro Kopienas uzņēmumiem.

Minētos noteikumus piemēro arī līgumiem sabiedrisko pakalpojumu jomā, kad Melnkalnes valdība ir pieņēmusi tiesību aktus, ar kuriem šajā jomā ievieš Kopienas noteikumus. Kopiena regulāri pārbauda, vai Melnkalne patiešām ir pieņēmusi šādus tiesību aktus.

3. Ar šā nolīguma stāšanās spēkā Kopienas uzņēmumiem, kas veic uzņēmējdarbību Melnkalnē saskaņā ar V sadaļas II nodaļu, piešķir piekļuvi līgumtiesību piešķiršanas procedūrām Melnkalnē tādā režīmā, kas ir ne mazāk labvēlīgs kā tas, kuru piemēro Melnkalnes uzņēmumiem.

4. Ar šā nolīguma stāšanos spēkā Kopienas uzņēmumiem, kas neveic uzņēmējdarbību Melnkalnē, tiek nodrošināta piekļuve līgumtiesību piešķiršanas procedūrām Melnkalnē tādā režīmā, kas ir ne mazāk labvēlīgs kā tas, kuru piemēro Melnkalnes uzņēmumiem.
5. Stabilizācijas un asociācijas padome regulāri izskata iespēju, ka Melnkalne paredz visiem Kopienas uzņēmumiem piekļuvi līgumtiesību piešķiršanas procedūrām Melnkalnē. Melnkalne katru gadu iesniedz Stabilizācijas un asociācijas padomei pārskata ziņojumu par pasākumiem, ko tā veikusi, lai veicinātu pārredzamību un nodrošinātu valsts pasūtījumu jomā pieņemto lēmumu efektīvu izskatīšanu tiesā.
6. Ar valsts līgumu izpildi saistītām tiesībām veikt uzņēmējdarbību, darbībām, pakalpojumu sniegšanai starp Kopienas un Melnkalni, kā arī attiecībā uz darbaspēka nodarbināšanu un pārvietošanu piemēro 49. līdz 64. pantu.

77. PANTS

Standartizācijas, metroloģijas, akreditācijas un atbilstības novērtēšana

1. Melnkalne veic vajadzīgos pasākumus, lai pakāpeniski panāktu atbilstību Kopienas tehniskajiem noteikumiem un Eiropas standartizācijas, metroloģijas, akreditācijas un atbilstības novērtēšanas procedūrām.
2. Šajā nolūkā Puses cenšas:
 - a) veicināt Kopienas tehnisko noteikumu, Eiropas standartu un atbilstības novērtēšanas procedūru izmantošanu;

- b) sniegt palīdzību, lai veicinātu kvalitātes infrastruktūras attīstību standartizācijas, metroloģijas, akreditācijas un atbilstības novērtēšanas jomā;
- c) veicināt Melnkalnes līdzdalību to organizāciju darbā, kuru darbība saistīta ar standartiem, atbilstības novērtēšanu, metroloģiju un līdzīgām funkcijām (piemēram, *CEN*, *CENELEC*, *ETSI*, *EA*, *WELMEC*, *EUROMET*, utt.)⁵;
- d) ja vajadzīgs, noslēgt nolīgumu par atbilstības novērtēšanas un rūpniecisko izstrādājumu pieņemamību pēc tam, kad Melnkalnes tiesību akti un procedūras būs pietiekami saskaņotas ar Kopienas tiesību aktiem un procedūrām, kā arī būs pieejamas speciālas zināšanas.

78. PANTS

Patērētāju aizsardzība

Puses sadarbojas, lai pielāgotu Melnkalnes patērētāju aizsardzības standartus Kopienas standartiem. Efektīva patērētāju tiesību aizsardzība nepieciešama, lai nodrošinātu tirgus ekonomikas pareizu darbību, un šī aizsardzība atkarīga no administratīvās infrastruktūras attīstības, nodrošinot tirgus uzraudzību un tiesībaizsardzību šajā jomā.

⁵ Eiropas Standartizācijas komiteja, Eiropas Elektrotehnikas standartizācijas komiteja, Eiropas Telekomunikāciju standartu institūts, Eiropas Akreditācijas kooperācija, Eiropas Reglamentētās metroloģijas kooperācija, Eiropas Metroloģijas organizācija

Šim nolūkam un ņemot vērā kopīgās intereses, Puses nodrošina:

- a) aktīvas patērētāju aizsardzības politiku saskaņā ar Kopienas tiesību aktiem, tostarp informētības līmeņa palielināšanu un neatkarīgu organizāciju izveidi;
- b) Melnkalnes patērētāju aizsardzības tiesību aktu saskaņošanu ar attiecīgajiem spēkā esošajiem Kopienas tiesību aktiem;
- c) efektīvu patērētāju tiesību juridisko aizsardzību, lai uzlabotu patēriņa preču kvalitāti un saglabātu pienācīgus drošības standartus;
- d) noteikumu uzraudzību, ko veic kompetentas iestādes, un tiesas pieejamības nodrošināšanu domstarpību gadījumā;
- e) informācijas apmaiņu par bīstamiem produktiem.

79. PANTS

Darba apstākļi un iespēju vienlīdzība

Melnkalne pakāpeniski saskaņo savus tiesību aktus ar Kopienas tiesību aktiem šādās jomās: darba apstākļi, īpaši drošība un veselības aizsardzība darbā, un iespēju vienlīdzība.

VII SADAĻA

TIESISKUMS, BRĪVĪBA UN DROŠĪBA

80. PANTS

Iestāžu un tiesiskuma nostiprināšana

Sadarbojoties tieslietu, brīvības un drošības jomā, Puses īpašu uzmanību pievērš tiesiskuma nostiprināšanai, iestāžu nostiprināšanai visos pārvaldes līmeņos kopumā un jo īpaši tiesībsardzības un tiesvedības jomā. Sadarbības īpašs mērķis ir tiesu neatkarības principa stiprināšana un to efektivitātes uzlabošana, uzlabojot policijas un citu tiesībsardzības iestāžu darbu, nodrošinot atbilstīgu apmācību un apkarojot korupciju un organizēto noziedzību.

81. PANTS

Personas datu aizsardzība

Ar šā nolīguma stāšanās spēkā Melnkalne saskaņo savus personas datu aizsardzības tiesību aktus ar Kopienas tiesību aktiem un citiem Eiropas un starptautiskajiem tiesību aktiem par privātās dzīves aizsardzību. Melnkalne izveido vienu vai vairākas neatkarīgas uzraudzības struktūras ar pietiekamiem finanšu resursiem un cilvēkresursiem, lai efektīvi uzraudzītu un garantētu valsts tiesību aktu izpildi personas datu aizsardzības jomā. Puses sadarbojas, lai sasniegtu šo mērķi.

82. PANTS

Vīzas, robežu pārvaldība, patvērums un migrācija

Puses sadarbojas vīzu, robežkontroles, patvēruma un migrācijas jomā un izstrādā sadarbības pamatu šajās jomās, tostarp reģionālā līmenī, attiecīgi ņemot vērā un pilnībā izmantojot citas esošās iniciatīvas šajā jomā.

Sadarbība iepriekš minētajās jomās pamatojas uz savstarpējām apspriedēm un Pušu ciešu koordināciju, un tajā ietver tehnisko un administratīvo palīdzību:

- a) informācijas apmaiņai par tiesību aktiem un praksi;
- b) tiesību aktu izstrādei;
- c) iestāžu darba efektivitātes veicināšanai;
- d) personāla apmācībām;
- e) ceļošanas dokumentu drošībai un viltotu dokumentu atklāšanai;
- f) robežu pārvaldībai.

Sadarbība jo īpaši koncentrējas uz šādiem aspektiem:

- a) patvēruma jomā – uz valsts tiesību aktu īstenošanu atbilstīgi Konvencijai par bēgļu statusu, kas pieņemta Ženēvā 1951. gada 28. jūlijā, un Protokola par bēgļu statusu standartiem, kas pieņemts Ņujorkā 1967. gada 31. janvārī, šādi nodrošinot neizraidīšanas principa ievērošanu, kā arī citas patvēruma meklētāju un bēgļu tiesības;
- b) legālās migrācijas jomā – uz noteikumiem par uzņemšanu un uzņemtās personas tiesībām un statusu. Attiecībā uz migrāciju Puses vienojas par taisnīgu attieksmi pret citu valstu valstspiederīgajiem, kas likumīgi dzīvo to teritorijā, un par integrācijas politikas veicināšanu ar mērķi pielīdzināt viņu tiesības un pienākumus savu valstspiederīgo tiesībām un pienākumiem.

83. PANTS

Nelikumīgas imigrācijas novēršana un kontrole; atpakaļuzņemšana

1. Puses sadarbojas, lai novērstu un kontrolētu nelikumīgu imigrāciju. Šajā nolūkā Melnkalne un dalībvalstis uzņem atpakaļ savus valstspiederīgos, kas nelikumīgi atrodas otras Puses teritorijā, un Puses arī vienojas noslēgt un pilnībā īstenot atpakaļuzņemšanas nolīgumu, tostarp saistības par citu valstu valstspiederīgo un bezvalstnieku atpakaļuzņemšanu.

Dalībvalstis un Melnkalne nodrošina saviem valstspiederīgajiem atbilstīgus identitātes dokumentus un attiecina arī uz viņiem administratīvos atvieglojumus, kas nepieciešami šādiem nolūkiem.

Konkrētas procedūras valstspiederīgo un trešo valstu valstspiederīgo un bezvalstnieku atpakaļuzņemšanai ir noteiktas Eiropas Kopienas un Melnkalnes nolīgumā par tādu personu atpakaļuzņemšanu, kuras valstī uzturas bez atļaujas.

2. Melnkalne piekrīt slēgt nolīgumus par atpakaļuzņemšanu ar valstīm, kas iesaistījušās Stabilizācijas un asociācijas procesā.
3. Melnkalne apņemas veikt visus vajadzīgos pasākumus šajā pantā minēto atpakaļuzņemšanas nolīgumu elastīgas un ātras īstenošanas nodrošināšanai.
4. Stabilizācijas un asociācijas padome nosaka citus kopīgus pasākumus, kādus varētu veikt, lai novērstu un kontrolētu nelikumīgu imigrāciju, tostarp cilvēku tirdzniecību un nelikumīgās migrācijas tīklus.

84. PANTS

Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana un terorisma finansēšana

1. Puses sadarbosies, lai novērstu savu finanšu sistēmu izmantošanu noziedzīgās darbībās iegūtu līdzekļu legalizēšanai kopumā un jo īpaši tādu līdzekļu legalizēšanai, kas iegūti noziedzīgos nodarījumos, kuri saistīti ar narkotiskajām vielām, kā arī terorisma finansēšanai.

2. Sadarbība šajā jomā var ietvert administratīvo un tehnisko palīdzību ar mērķi veicināt noteikumu īstenošanu un efektīvu darbību nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas apkarošanas standartiem un mehānismiem, kas ir līdzvērtīgi Kopienā un citos starptautiskajos forumos, konkrēti, Finanšu darbības uzdevumu grupā (*FATF*) šajā jomā pieņemtajiem standartiem un mehānismiem.

85. PANTS

Sadarbība nelikumīgu narkotisko vielu apkarošanai

1. Atbilstīgi to attiecīgajām pilnvarām un kompetencēm Puses sadarbojas, lai nodrošinātu līdzsvarotu un integrētu pieeju narkotisko vielu jautājumiem. Stratēģijas un rīcības narkotisko vielu jomā ir vērstas uz to, lai nostiprinātu struktūras nelikumīgu narkotisko vielu apkarošanai, samazinātu to piegādi, tirdzniecību un pieprasījumu, kā arī lai nodrošinātu efektīvāku kontroli pār prekursoriem.
2. Puses vienojas par vajadzīgajām sadarbības metodēm šo mērķu sasniegšanai. Rīcības pamatojas uz vispārpieņemtajiem principiem atbilstīgi ES narkotiku kontroles stratēģijai.

86. PANTS

Organizētas noziedzības un citu nelikumīgu darbību novēršana un apkarošana

Puses sadarbojas, lai apkarotu un novērstu organizēto noziedzību un citas nelikumīgas darbības, piemēram:

- a) kontrabandu un cilvēku tirdzniecību;
- b) nelikumīgas darbības ekonomikā, un jo īpaši skaidras naudas un bezskaidras naudas norēķinu līdzekļu viltošanu, nelikumīgus darījumus ar tādiem produktiem kā, piemēram, rūpnieciskie atkritumi un radioaktīvie materiāli, un darījumus ar nelikumīgiem, viltotiem vai pirātiskiem ražojumiem;
- c) korupciju gan privātajā, gan valsts sektorā, jo īpaši saistībā ar nepārredzamu administratīvo praksi;
- d) fiskālo krāpšanu;
- e) identitātes zādzību;
- f) nelikumīgu narkotisko un psihotropo vielu tirdzniecību;
- g) nelikumīgu ieroču tirdzniecību;
- h) dokumentu viltošanu;
- i) preču, tostarp automobiļu, kontrabandu un nelikumīgu tirdzniecību;
- j) kibernoziegumus.

Attiecībā uz naudas viltošanu Melnkalne cieši sadarbojas ar Kapienu, lai apkarotu banknošu un monētu viltošanu un lai novērstu un sodītu par jebkādu banknošu vai monētu viltošanu, kas var notikt tās teritorijā. Novēršanas jomā Melnkalne centīsies īstenot pasākumus, kas atbilst attiecīgajos Kapienas tiesību aktos paredzētajiem pasākumiem, un pievienosies starptautiskām konvencijām, kas saistītas ar šo tiesību jomu. Saistībā ar aizsardzību pret naudas viltošanu Melnkalne varētu saņemt Kapienas atbalstu apmaiņas, palīdzības un apmācību jomā.

Tiek sekmēta reģionālā sadarbība un atbilstība starptautiski atzītiem standartiem organizētās noziedzības apkarošanas jomā.

87. PANTS

Terorisma apkarošana

Saskaņā ar starptautiskajām konvencijām, kurās Puses ir dalībnieces, un to attiecīgajiem valsts normatīvajiem aktiem Puses vienojas sadarboties, lai novērstu un apturētu terora aktus un to finansēšanu:

- a) pilnībā īstenojot Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes Rezolūciju 1373 (2001) un citas attiecīgās ANO rezolūcijas, starptautiskās konvencijas un dokumentus;
- b) apmainoties ar informāciju par teroristu grupām un to atbalsta tīkliem saskaņā ar starptautiskajiem un valsts tiesību aktiem;
- c) apmainoties ar pieredzi par terorisma apkarošanas līdzekļiem un metodēm, tehniskajiem aspektiem un apmācību, kā arī apmainoties ar pieredzi attiecībā uz terorisma novēršanu.

VIII SADAĻA

SADARBĪBAS POLITIKAS JOMAS

88. PANTS

1. Kopiena un Melnkalne izveido ciešu sadarbību, kuras mērķis ir atbalstīt Melnkalnes attīstību un izaugsmes iespējas. Šāda sadarbība stiprina esošās ekonomikas saites iespējami plašākā aspektā un ir abpusēji izdevīga Pusēm.
2. Politikas jomas un citi pasākumi tiek izstrādāti tā, lai panāktu ilgtspējīgu Melnkalnes ekonomikas un sociālo attīstību. Šai politikai būtu jānodrošina, ka ekoloģiski apsvērumi arī ir pilnībā iekļauti jau no paša sākuma un ka tie ir saistīti ar harmoniskas sociālās attīstības prasībām.
3. Sadarbības politikas jomas iekļauj reģionālā sadarbības režīmā. Īpašu uzmanību būs jāpievērš pasākumiem, kas var sekmēt sadarbību starp Melnkalni un kaimiņvalstīm, tostarp ES dalībvalstīm, tādējādi veicinot stabilitāti reģionā. Stabilizācijas un asociācijas padome var noteikt prioritātes sadarbībai turpmāk norādītajās politikas jomās atbilstīgi Eiropas partnerībai.

89. PANTS

Ekonomikas un tirdzniecības politika

Kopiena un Melnkalne veicina ekonomikas reformas norisi, sadarbojoties, lai uzlabotu izpratni par to attiecīgo ekonomiku pamatprincipiem, ekonomikas politikas noteikšanu un īstenošanu tirgus ekonomikā.

Šajā nolūkā Kopiena un Melnkalne sadarbojas:

- a) informācijas apmaiņai par makroekonomikas rezultātiem un perspektīvām un par attīstības stratēģijām;
- b) lai kopīgi analizētu abpusēji nozīmīgus ekonomikas jautājumus, tostarp izstrādājot ekonomikas politikas koncepciju un instrumentus tās īstenošanai; un
- c) plašākas sadarbības veicināšanai, lai paātrinātu zinātības pieplūdumu un piekļuvi jaunajām tehnoloģijām.

Melnkalne cenšas izveidot funkcionējošu tirgus ekonomiku un pakāpeniski saskaņot Melnkalnes politiku ar Ekonomikas un monetārās savienības politiku, kas ir orientēta uz stabilitāti. Pēc Melnkalnes iestāžu lūguma Kopiena var sniegt palīdzību, atbalstot Melnkalnes centienus šajā sakarā.

Sadarbības mērķis ir arī tiesiskuma stiprināšana uzņēmējdarbības jomā, izmantojot stabilu un nediskriminējošu tirdzniecības tiesisko pamatu.

Sadarbība šajā jomā ietver informācijas apmaiņu par Eiropas Ekonomikas un monetārās savienības principiem un darbību.

90. PANTS

Sadarbība statistikas jomā

Sadarbībā Puses galvenokārt pievērš uzmanību prioritātēm, kas saistītas ar Kopienas *acquis* statistikas jomā, tostarp ekonomikas, tirdzniecības, monetārajā un finanšu jomā. Sadarbības īpašais mērķis būs tādas efektīvas un ilgtspējīgas statistikas sistēmas izveide, kas spēj sniegt ticamus, objektīvus un precīzus datus, kuri nepieciešami Melnkalnes pārejas un reformu procesa plānošanai un pārraudzībai. Sadarbībai būtu arī jānodrošina tas, ka Melnkalnes statistikas birojs spēj labāk apmierināt patērētāju (gan valsts pārvaldes, gan privātā sektora) vajadzības. Statistikas sistēmai būtu jāatbilst Apvienoto Nāciju Organizācijas noteiktajiem statistikas pamatprincipiem, Eiropas Statistikas prakses kodeksam un Eiropas statistikas tiesību aktu noteikumiem, un tā attīstās Kopienas *acquis* virzienā. Puses jo īpaši sadarbojas, lai nodrošinātu datu konfidencialitāti, lai progresīvi uzlabotu datu savākšanu un nodošanu Eiropas Statistikas sistēmai un lai apmainītos ar informāciju par metodēm, zinātības nodošanu un apmācību.

91. PANTS

Banku darbība, apdrošināšana un citi finanšu pakalpojumi

Melnkalne un Kopiena sadarbībā pievērš uzmanību prioritātēm, kas saistītas ar Kopienas *acquis* banku darbības, apdrošināšanas un finanšu pakalpojumu jomā. Pušu sadarbības mērķis ir atbilstīgas sistēmas izveide un attīstība, lai Melnkalnē veicinātu banku darbību, apdrošināšanu un finanšu pakalpojumus, pamatojoties uz godīgas konkurences praksi un nodrošinot vajadzīgos apstākļus.

92. PANTS

Sadarbība iekšējās kontroles un ārējās revīzijas jomā

Puses sadarbībā uzmanību pievērš prioritātēm, kas saistītas ar Kopienas *acquis* valsts iekšējās finanšu kontroles (VIFK) un ārējās revīzijas jomā. Puses jo īpaši sadarbojas - izstrādājot un pieņemot atbilstīgu reglamentējumu -, ar mērķi attīstīt pārredzamu, efektīvu un ekonomisku VIFK (ietverot finanšu pārvaldības un kontroles un funkcionāli neatkarīgas iekšējās revīzijas) un neatkarīgu ārējās revīzijas sistēmu izveidi Melnkalnē atbilstīgi starptautiski pieņemtajiem standartiem un metodoloģijām, kā arī ES paraugpraksi. Sadarbība ir vērsta arī uz Melnkalnes Augstākās revīzijas iestādes spēju palielināšanu. Lai varētu izpildīt koordinēšanas un saskaņošanas pienākumus, kas izriet no iepriekš minētajām prasībām, sadarbībai būtu jāattiecas arī uz centrālo saskaņošanas vienību izveidi un stiprināšanu finanšu pārvaldībai un kontrolei un iekšējai revīzijai.

93. PANTS

Ieguldījumu veicināšana un aizsardzība

Saskaņā ar to attiecīgo kompetenci Pušu sadarbības mērķis ieguldījumu veicināšanas un aizsardzības jomā ir nodrošināt labvēlīgus apstākļus iekšzemes un ārvalstu privātajiem ieguldījumiem, kas ir ļoti svarīgi Melnkalnes ekonomikas un rūpniecības atveseļošanai. Sadarbība jo īpaši paredz to, ka Melnkalnei jāuzlabo tiesisko regulējumu, kas veicina un aizsargā ieguldījumus.

94. PANTS

Rūpnieciskā sadarbība

Sadarbības mērķis ir veicināt Melnkalnes rūpniecības un atsevišķu nozaru modernizāciju un pārstrukturēšanu. Tas attiecas arī uz rūpniecisko sadarbību starp uzņēmējiem ar mērķi stiprināt privāto sektoru, pamatojoties uz tādiem nosacījumiem, kas nodrošina vides aizsardzību.

Rūpnieciskās sadarbības iniciatīvas atspoguļo abu Pušu noteiktās prioritātes. Tajās tiek ņemti vērā rūpnieciskās attīstības reģionālie aspekti, nepieciešamības gadījumā sekmējot transnacionālās partnerattiecības. Iniciatīvām jo īpaši būtu jāsekmē uzņēmumiem piemērotas sistēmas izveide, vadības un zinātnības uzlabošana un jāatbalsta tirgus attīstība, pārredzamība un uzņēmējdarbības vide. Īpašu uzmanību velta efektīvu eksporta veicināšanas pasākumu izveidei Melnkalnē.

Sadarbībā ņem vērā Kopienas *acquis* rūpnieciskās politikas jomā.

95. PANTS

Mazie un vidējie uzņēmumi

Pušu sadarbības mērķis ir privātā sektora mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) attīstīšana un stiprināšana, jaunu uzņēmumu izveide nozarēs, kas piedāvā iespējas izaugsmei un sadarbībai starp Kopienas MVU un Melnkalnes MVU.

Sadarbībā pienācīgi ņem vērā prioritātes, kas saistītas ar Kopienas *acquis* MVU jomā, kā arī Eiropas Mazo uzņēmumu hartā noteiktās desmit pamatnostādnes.

96. PANTS

Tūrisms

Pušu sadarbības mērķis tūrisma jomā galvenokārt ir informācijas plūsmas par tūrismu (izmantojot starptautiskus tīklus, datubāzes, utt.) stiprināšana; tādu infrastruktūru izveides veicināšana, kas stimulētu ieguldījumus tūrisma jomā, kā arī Melnkalnes dalība nozīmīgās Eiropas tūrisma organizācijās. Sadarbības mērķis ir arī kopīgu rīcību iespēju izpēte un sadarbības stiprināšana starp tūrisma uzņēmumiem, ekspertiem un valdībām un kompetentajām iestādēm tūrisma jomā, kā arī zinātības nodošana (apmācībās, pieredzes apmaiņās, semināros). Sadarbībā pienācīgi ņem vērā Kopienas *acquis* šajā nozarē.

Sadarbību var iekļaut reģionālā sadarbības režīmā.

97. PANTS

Lauksaimniecība un agrorūpniecības nozare

Pušu sadarbību attīsta visās prioritārajās jomās, kas saistītas ar Kopienas *acquis* lauksaimniecības jomā, kā arī veterinārijas un fitosanitārajā jomā. Sadarbības īpašais mērķis ir Melnkalnes lauksaimniecības un agrorūpniecības nozares modernizēšana un pārstrukturēšana, jo īpaši lai panāktu atbilstību Kopienas sanitārajām prasībām, uzlabotu ūdens resursu apsaimniekošanu un lauku attīstību, attīstītu meža nozari Melnkalnē, kā arī atbalsts Melnkalnes tiesību aktu un prakses pakāpeniskai tuvināšanai Kopienas noteikumiem un standartiem.

98. PANTS

Zivsaimniecība

Puses izskata iespējas noteikt savstarpēji izdevīgas kopējas intereses jomas zivsaimniecības nozarē. Sadarbībā pienācīgi ņem vērā prioritātes saistībā ar Kopienas *acquis* zivsaimniecības jomā, tostarp starptautisko saistību – starptautisko un reģionālo zivsaimniecības organizāciju noteikumu par zvejniecības resursu pārvaldību un saglabāšanu – ievērošanu.

99. PANTS

Muita

Puses izveido sadarbību muitas jomā, lai garantētu tirdzniecības jomā pieņemamo tiesību aktu atbilstību un panāktu Melnkalnes muitas sistēmu tuvināšanu Kopienas sistēmai, tādējādi atbalstot liberalizācijas pasākumus, kas plānoti saskaņā ar šo nolīgumu, un Melnkalnes muitas tiesību aktu pakāpenisku tuvināšanu *acquis*.

Sadarbībā pienācīgi ņem vērā prioritātes, kas saistītas ar Kopienas *acquis* muitas jomā.

Noteikumi par Pušu abpusējo administratīvo palīdzību muitas jomā Ir paredzēti 6. protokolā.

100. PANTS

Nodokļi

Puses izveido sadarbību nodokļu jomā, ietverot pasākumus ar mērķi turpmāk reformēt Melnkalnes fiskālo sistēmu un pārstrukturēt nodokļu administrēšanu, lai nodrošinātu efektīvu nodokļu iekasēšanu un veicinātu cīņu pret fiskālo krāpšanu.

Sadarbībā pienācīgi ņem vērā prioritātes, kas saistītas ar Kopienas *acquis* nodokļu jomā un cīņu pret nelabvēlīgu nodokļu konkurenci. Kaitīgas konkurences nodokļu jomā novēršanai būtu jānotiek, pamatojoties uz rīcības kodeksu par uzņēmējdarbības nodokļiem, kuru Padome apstiprināja 1997. gada 1. decembrī.

Sadarbība ir vērsta arī uz pārredzamības uzlabošanu un korupcijas apkarošanu, ietverot informācijas apmaiņu ar dalībvalstīm, lai sekmētu tādu pasākumu īstenošanu, ar kuriem novērš fiskālo krāpšanu, nodokļu nemaksāšanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Melnkalne pabeidz arī divpusējo nolīgumu tīkla izveidi ar dalībvalstīm atbilstīgi ESAO Nodokļu paraugkonvencijas par ienākumiem un kapitālu atjauninātai versijai, kā arī pamatojoties uz ESAO Paraugnolīgumu par informācijas apmaiņu nodokļu jautājumos, ciktāl pieprasījuma iesniedzēja dalībvalsts tiem pievienojas.

101. PANTS

Sadarbība sociālajā jomā

Attiecībā uz nodarbinātību Puses jo īpaši sadarbojas, lai modernizētu darbā iekārtošanas un konsultāciju pakalpojumus, nodrošinot palīgpasākumus un veicinot vietējo attīstību, lai sniegtu ieguldījumu rūpniecības un darba tirgus pārstrukturēšanā. Sadarbība ietver arī tādus pasākumus kā pētījumi, ekspertu nosūtīšana un informācijas un apmācību darbības.

Puses sadarbojas, lai veicinātu Melnkalnes nodarbinātības politikas reformu saistībā ar pastiprinātu ekonomikas reformu un integrāciju. Sadarbībā tiek atbalstīta arī Melnkalnes sociālā nodrošinājuma sistēmas pielāgošana jaunajām ekonomiskajām un sociālajām prasībām, un tajā tiek pielāgoti Melnkalnes tiesību akti par darba apstākļiem un iespēju vienlīdzību sievietēm un vīriešiem, invalīdiem un cilvēkiem, kas pieder minoritāšu grupām, kā arī uzlabots darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības līmenis, ņemot par pamatu Kopienā esošo aizsardzības līmeni. Melnkalne nodrošina Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) pamata konvenciju ievērošanu un stingru piemērošanu.

Sadarbībā pienācīgi ņem vērā prioritātes, kas saistītas ar Kopienas *acquis* šajā jomā.

102. PANTS

Izglītība un apmācība

Puses sadarbojas, lai paaugstinātu vispārējās izglītības, arodizglītības un apmācību līmeni Melnkalnē, kā arī jaunatnes politikas un jaunatnes nodarbinātības līmeni, tostarp neformālo izglītību. Augstākās izglītības sistēmu prioritāte ir Boloņas deklarācijas mērķu sasniegšana saskaņā ar starpvaldību līmenī uzsākto Boloņas procesu.

Puses arī sadarbojas, lai Melnkalnē nodrošinātu tādu piekļuvi izglītībai un apmācībām visos līmeņos, kas nav diskriminējoša dzimuma, ādas krāsas, etniskās piederības vai reliģiskās pārliecības dēļ.

Attiecīgās Kopienas programmas un instrumenti sekmē izglītības un apmācību struktūru un darbības uzlabošanu Melnkalnē.

Sadarbībā pienācīgi ņem vērā prioritātes, kas saistītas ar Kopienas *acquis* šajā jomā.

103. PANTS

Sadarbība kultūras jomā

Puses apņemas veicināt sadarbību kultūras jomā. Šī sadarbība *inter alia* palīdz palielināt savstarpēju sapratni un cieņu indivīdu, kopienu un tautu vidū. Puses arī apņemas sadarboties, lai veicinātu kultūras daudzveidību, īpaši atbilstīgi UNESCO Konvencijai par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu.

104. PANTS

Sadarbība audiovizuālajā jomā

Puses sadarbojas, lai veicinātu audiovizuālās ražošanas nozares attīstību Eiropā un sekmētu kopdarbu kino un televīzijas jomā.

Sadarbība varētu *inter alia* ietvert arī programmas un iespējas žurnālistu un citu plašsaziņas līdzekļu profesionāļu apmācībām, kā arī tehnisko palīdzību valsts un privātajiem plašsaziņas līdzekļiem, lai stiprinātu to neatkarību, profesionalitāti un saites ar Eiropas plašsaziņas līdzekļiem.

Melnkalne saskaņo savu politiku pārrobežu apraides saturisko aspektu reglamentēšanas jomā ar Kopienas politiku un savus tiesību aktus – ar ES *acquis*. Melnkalne īpašu uzmanību pievērš jautājumiem, kas saistīti ar intelektuālā īpašuma tiesību iegūšanu programmām, kuras pārraida ar satelīta, cietzemes frekvenču vai kabeļa palīdzību.

105. PANTS

Informācijas sabiedrība

Sadarbība tiks attīstīta visās jomās, kas saistītas ar Kopienas *acquis* attiecībā uz informācijas sabiedrību. Tajā galvenokārt atbalstīs Melnkalnes politikas un tiesību aktu pakāpenisku pielāgošanu Kopienas politikai un tiesību aktiem šajā jomā.

Puses sadarbosies arī ar mērķi turpmāk attīstīt informācijas sabiedrību Melnkalnē. Vispārējie mērķi būs visas sabiedrības sagatavošana digitālajam gadsimtam, ieguldījumu piesaiste un tīklu un pakalpojumu sadarbības nodrošināšana.

106. PANTS

Elektronisko sakaru tīkli un elektronisko sakaru pakalpojumi

Sadarbībā galvenā uzmanība tiek pievērsta prioritātēm, kas saistītas ar Kopienas *acquis* šajā jomā.

Puses jo īpaši stiprina sadarbību elektronisko sakaru tīklu un elektronisko sakaru pakalpojumu jomā, lai Melnkalne trīs gadu laikā pēc šā nolīguma stāšanās spēkā varētu pieņemt Kopienas *acquis* šajā nozarē.

107. PANTS

Informācija un komunikācija

Kopiena un Melnkalne veic vajadzīgos pasākumus, lai veicinātu savstarpēju informācijas apmaiņu. Prioritāras ir tādas programmas, kuru mērķis ir sniegt plašai sabiedrībai pamatinformāciju par Kapienu, kā arī specializētāku informāciju Melnkalnes profesionālajām aprindām.

108. PANTS

Transports

Puses sadarbībā pievērš uzmanību prioritātēm, kas saistītas ar Kapienas *acquis* transporta jomā.

Sadarbība var būt īpaši vērsta uz Melnkalnes transporta veidu pārstrukturēšanu un modernizāciju, uzlabojot pasažieru brīvu kustību un preču brīvu apriti, sekmējot pieeju transporta tirgum un iekārtām, tostarp ostu un lidostu pieejamību. Turklāt sadarbība var atbalstīt multimodālo infrastruktūru attīstību saistībā ar galvenajiem Eiropas komunikāciju tīkliem, īpaši, lai sekmētu reģionālo saišu attīstību Dienvidaustrumeiropā atbilstīgi Saprašanās memorandam par galvenā reģionālā transporta tīkla attīstību. Sadarbības mērķim vajadzētu būt sasniegt tādus darbības standartus, kas ir līdzvērtīgi Kapienas standartiem, kā arī attīstīt Melnkalnē tādu transporta sistēmu, kas ir savietojama ar Kapienas sistēmu un ir tai pielāgota, kā arī uzlabot vides aizsardzību transporta jomā.

109. PANTS

Enerģētika

Sadarbībā uzmanība tiek pievērsta prioritātēm, kas saistītas ar Kopienas *acquis* enerģētikas jomā. Tās pamatā ir Enerģētikas kopienas līgums, un to attīstīta ar mērķi pakāpeniski iekļaut Melnkalni Eiropas enerģētikas tirgos. Sadarbība jo īpaši ietver:

- a) enerģētikas politikas formulēšanu un plānošanu, tostarp infrastruktūras modernizēšanu, piedāvājuma uzlabošanu un dažādošanu, piekļuves enerģētikas tirgum uzlabošanu, tostarp tranzīta atvieglošanu, reģionāla nozīmīguma elektroenerģijas pārrobežu savienojumu ar kaimiņvalstīm pārvadi, sadali un atjaunošanu;
- b) energotaupības, energoefektivitātes, atjaunojamās enerģijas un enerģētikas ražošanas un patēriņa ietekmes uz vidi izpēti veicināšanu;
- c) pamatnosacījumu noteikšanu enerģētikas uzņēmumu pārstrukturēšanai un sadarbībai starp uzņēmumiem šajā nozarē.

110. PANTS

Kodoldrošība

Puses sadarbojas kodoldrošības un drošības pasākumu jomā. Sadarbība varētu ietvert šādus aspektus:

- a) Pušu normatīvo aktu par aizsardzību pret radiāciju, kodoldrošību un kodolmateriālu uzskaiti un kontroli uzlabošanu, kā arī uzraudzības iestāžu un to resursu nostiprināšanu;
- b) tādu nolīgumu starp dalībvalstīm vai Eiropas Atomenerģijas kopienu un Melnkalni noslēgšanas veicināšanu, kas attiecas uz kodolnegadījumu operatīvu izziņošanu un informācijas apmaiņu un gatavību ārkārtas situācijām, un, vajadzības gadījumā, uz vispārējiem ar kodoldrošību saistītiem jautājumiem;
- c) trešās personas atbildību kodolnegadījumos.

111. PANTS

Vide

Puses veido un stiprina sadarbību, lai izpildītu ļoti svarīgu uzdevumu – apkarotu turpmāku vides degradāciju un sāktu vides situācijas uzlabošanu, kas vērsta uz ilgtspējīgu attīstību.

Puses jo īpaši izveido sadarbību, kuras mērķis ir stiprināt administratīvās struktūras un procedūras, lai nodrošinātu ar vidi saistītu jautājumu stratēģisko plānošanu un koordinēšanu starp attiecīgajiem dalībniekiem, un galveno uzmanību pievērš Melnkalnes tiesību aktu saskaņošanai ar Kopienas *acquis*. Sadarbībavārētu būt arī vērsta uz stratēģiju izstrādi, lai ievērojami mazinātu gaisa un ūdens piesārņojumu vietējā, reģionālā un pārrobežu līmenī, lai izveidotu efektīvu, videi nekaitīgu, ilgtspējīgu un atjaunojamu enerģijas ražošanas un patēriņa sistēmu un lai novērtētu ietekmi uz vidi un veiktu stratēģisko vides novērtējumu. Īpašu uzmanību pievērš Kioto protokola ratificēšanai un īstenošanai.

112. PANTS

Sadarbība zinātniskās pētniecības un tehnoloģiju attīstības jomā

Puses sekmē sadarbību civilās zinātniskās pētniecības un tehnoloģiju attīstības (PTA) jomā, pamatojoties uz savstarpēju izdevīgumu un, ņemot vērā resursu pieejamību, piekļuvi to attiecīgajām programmām, ievērojot atbilstīgu intelektuālā, rūpnieciskā un komerciālā īpašuma tiesību efektīvas aizsardzības līmeni.

Sadarbībā pienācīgi ņem vērā prioritātes, kas saistītas ar Kopienas *acquis* pētniecības un tehnoloģiju attīstības jomā.

113. PANTS

Reģionālā un vietējā attīstība

Puses tiecas stiprināt sadarbību reģionālās un vietējās attīstības jomā ar mērķi sekmēt ekonomikas attīstību un samazināt atšķirības starp reģioniem. Īpašu uzmanību pievērš pārrobežu, starptautiskajai un starpreģionālajai sadarbībai.

Sadarbībā ņem vērā prioritātes, kas saistītas ar Kopienas *acquis* reģionālās attīstības jomā.

114. PANTS

Valsts pārvalde

Sadarbības mērķis ir nodrošināt Melnkalnē efektīvas un atbildīgas valsts pārvaldes veidošanos, jo īpaši, lai atbalstītu tiesiskuma īstenošanu, valsts iestāžu pareizu darbību visas Melnkalnes sabiedrības labā un ES un Melnkalnes attiecību netraucētu attīstību.

Sadarbība šajā jomā galvenokārt pievēršas iestāžu veidošanai, tostarp pārredzamu un objektīvu darbā pieņemšanas procedūru attīstīšanai un īstenošanai, cilvēkresursu vadībai un karjeras attīstībai civildienestā, turpmākai apmācībai, ētikas normu sekmēšanai valsts pārvaldē. Sadarbība attiecas gan uz valsts pārvaldi, gan uz vietējā līmeņa pārvaldi.

IX SADAĻA

FINANSIĀLĀ SADARBĪBA

115. PANTS

Šā nolīguma mērķu sasniegšanai un saskaņā ar 5., 116. un 118. pantu Melnkalne var saņemt finansiālu palīdzību no Kopienas subsīdiju un aizdevumu veidā, tostarp Eiropas Investīciju bankas aizdevumus. Nosacījums Kopienas atbalstu piešķiršanai ir turpmāki panākumi atbilstmē Kopenhāgenas politiskajiem kritērijiem un jo īpaši - panākumi Eiropas partnerības īpašo prioritāšu ievērošanā. Vērā ņem arī rezultātus gada pārskatos par Stabilizācijas un asociācijas procesā iesaistītajām valstīm, jo īpaši attiecībā uz saņēmēja apņemšanos veikt demokrātiskas, ekonomiskas un institucionālas reformas, kā arī citos Padomes secinājumos, kas jo īpaši saistīti ar pielāgošanās programmas ievērošanu. Palīdzība Melnkalnei tiek virzīta atbilstīgi novērotajām vajadzībām, izraudzītajām prioritātēm, spējai izmantot un atmaksāt, kā arī pasākumiem ekonomikas reformai un pārstrukturēšanai.

116. PANTS

Finansiālai palīdzībai subsīdiju veidā atbilst darbības, kuras paredzētas attiecīgā Padomes regulā saskaņā ar daudzgadīgu indikatīvo programmu un kuru pamatā ir ikgadējās rīcības programmas, ko Kopiena izveido pēc apspriešanās ar Melnkalni.

Finansiāla palīdzība var aptvert visas sadarbības nozares, īpašu uzmanību pievēršot tiesiskumam, brīvībai un drošībai, tiesību aktu tuvināšanai, ekonomikas attīstībai un vides aizsardzībai.

117. PANTS

Pēc Melnkalnes lūguma vai īpašas nepieciešamības gadījumā Kopiena sadarbībā ar starptautiskajām finanšu institūcijām varētu izskatīt iespēju piešķirt ārkārtas makrofinansiālu palīdzību, kas atkarīga no konkrētiem nosacījumiem un no visu finanšu resursu pieejamības. Šādu palīdzību piešķirtu, pamatojoties uz to nosacījumu izpildi, kas jānosaka programmā, par kuru Melnkalne vienojas ar Starptautisko valūtas fondu.

118. PANTS

Lai panāktu pieejamo resursu optimālu izmantošanu, Puses nodrošina, ka Kopienas iemaksas tiek cieši saskaņotas ar iemaksām no citiem avotiem, piemēram, dalībvalstīm, citām valstīm un starptautiskajām finanšu institūcijām.

Šim nolūkam Puses regulāri apmainās ar informāciju par visiem palīdzības avotiem.

X SADAĻA

INSTITUCIONĀLI, VISPĀRĪGI UN NOBEIGUMA NOTEIKUMI

119. PANTS

Ar šo tiek izveidota Stabilizācijas un asociācijas padome, kas pārrauga šā nolīguma piemērošanu un īstenošanu. Tā pienācīgā līmenī tiek regulāri un kad apstākļi to pieprasa. Tā izskata visus svarīgos jautājumus saistībā ar šo nolīgumu un jebkādos citos divpusējus vai starptautiskus savstarpējas intereses jautājumus.

120. PANTS

1. Stabilizācijas un asociācijas padomi veido Eiropas Savienības Padomes un Eiropas Komisijas locekļi, no vienas puses, un Melnkalnes valdības locekļi, no otras puses.
2. Stabilizācijas un asociācijas padome pieņem savu reglamentu.
3. Stabilizācijas un asociācijas padomes locekļus var pārstāvēt saskaņā ar noteikumiem, kas jāizstrādā reglamentā.

4. Stabilizācijas un asociācijas padomi pēc kārtas vada Kopienas un Melnkalnes pārstāvis saskaņā ar noteikumiem, kas jāizstrādā reglamentā.
5. Jautājumos, kuri uz to attiecas, Eiropas Investīciju banka piedalās Stabilizācijas un asociācijas padomes darbā novērotāja statusā.

121. PANTS

Lai sasniegtu šā nolīguma mērķus, Stabilizācijas un asociācijas padome ir pilnvarota pieņemt lēmumus šā nolīguma darbības jomā un tur paredzētajos gadījumos. Pieņemtie lēmumi ir Pusēm saistoši, un tās veic pasākumus, lai tos izpildītu. Stabilizācijas un asociācijas padome var izstrādāt arī attiecīgus ieteikumus. Tā savus lēmumus un ieteikumus izstrādā pēc Pušu savstarpējas vienošanās.

122. PANTS

1. Stabilizācijas un asociācijas padomei tās darbā palīdz Stabilizācijas un asociācijas komiteja, kurā ietilpst Eiropas Savienības Padomes pārstāvji un Eiropas Komisijas pārstāvji, no vienas puses, un Melnkalnes valdības pārstāvji, no otras puses.
2. Stabilizācijas un asociācijas padome savā reglamentā nosaka Stabilizācijas un asociācijas komitejas pienākumus, kas ietver Stabilizācijas un asociācijas padomes sanāksmju sagatavošanu, un nosaka to, kā minētā komiteja darbojas.
3. Stabilizācijas un asociācijas padome var deleģēt Stabilizācijas un asociācijas komitejai jebkādas savas pilnvaras. Tādā gadījumā Stabilizācijas un asociācijas komiteja pieņem lēmumus saskaņā ar 121. pantā izstrādātajiem nosacījumiem.

123. PANTS

Stabilizācijas un asociācijas komiteja var veidot apakškomitejas. Stabilizācijas un asociācijas komiteja šā nolīguma pienācīgai īstenošanai vajadzīgās apakškomitejas izveido līdz pirmā gada beigām, kopš stājies spēkā šis nolīgums.

Izveido apakškomiteju, kas nodarbosies ar migrācijas jautājumiem.

124. PANTS

Stabilizācijas un asociācijas padome var nolemt izveidot citas īpašas komitejas vai struktūras, kas tai var palīdzēt tās pienākumu veikšanā. Stabilizācijas un asociācijas padome savā reglamentā nosaka šādu komiteju vai struktūru sastāvu un pienākumus un to, kā tās darbojas.

125. PANTS

Ar šo tiek izveidota Stabilizācijas un asociācijas parlamentārā komiteja. Tā ir Melnkalnes parlamenta deputātu un Eiropas Parlamenta deputātu forums, kur tikties un apmainīties viedokļiem. Tā pati nosaka savu sanāksmju biežumu.

Stabilizācijas un asociācijas parlamentāro komiteju veido Eiropas Parlamenta locekļi un Melnkalnes parlamenta locekļi.

Stabilizācijas un asociācijas parlamentārā komiteja pieņem savu reglamentu.

Stabilizācijas un asociācijas parlamentāro komiteju pēc kārtas vada Eiropas Parlamenta loceklis un Melnkalnes parlamenta loceklis saskaņā ar noteikumiem, kas jāizstrādā tās reglamentā.

126. PANTS

Puses šā nolīguma darbības jomā apņemas nodrošināt, lai otras Puses fiziskajām un juridiskajām personām bez diskriminācijas salīdzinājumā ar pirmās Puses pašas valstspiederīgajiem būtu pieeja Pušu kompetentajām tiesām un administratīvajām iestādēm, lai aizstāvētu savas individuālās tiesības un īpašumtiesības.

127. pants

Nekas šajā nolīgumā neliedz Pusei veikt jebkākus pasākumus,

- a) ko tā uzskata par vajadzīgiem, lai nepieļautu informācijas izpaušanu pretrunā tās drošības interesēm;
- b) kas attiecas uz ieroču, munīcijas vai militārā aprīkojuma ražošanu vai tirdzniecību vai uz aizsardzības nolūkiem vajadzīgu pētniecību, attīstību vai ražošanu, ja šie pasākumi nepasliktina konkurences apstākļus attiecībā uz ražojumiem, kas nav domāti īpašiem militāriem nolūkiem;
- c) ko tā uzskata par būtiski svarīgiem pašas drošībai nopietnu iekšējo traucējumu gadījumā, kuri skar likumības un kārtības uzturēšanu, kara laikā vai nopietna starptautiska saspīlējuma gadījumā ar kara draudiem, vai lai pildītu pienākumus, ko tā ir uzņēmusies veikt, lai saglabātu mieru un starptautisko drošību.

128. PANTS

1. Jomās, uz ko attiecas šis nolīgums, un neskarot nekādus tā īpašos noteikumus:
 - a) pasākumi, ko Melnkalne piemēro attiecībā uz Kopienu, nav iemesls nekāda diskriminācijai starp dalībvalstīm, to valstspiederīgajiem, uzņēmumiem vai firmām;
 - b) pasākumi, ko Kopena piemēro attiecībā uz Melnkalni, nav iemesls nekāda diskriminācijai starp Melnkalnes valstspiederīgajiem, kā arī starp Melnkalnes uzņēmumiem vai firmām.
2. Šā panta 1. punkts neskar Pušu tiesības piemērot attiecīgas nodokļu tiesību aktu normas nodokļu maksātājiem, kuru stāvoklis ir atšķirīgs viņu pastāvīgās dzīvesvietas dēļ.

129. PANTS

1. Puses veic visus vajadzīgos vispārīgos vai īpašos pasākumus, lai izpildītu savas saistības saskaņā ar šo nolīgumu. Tās nodrošina, ka šā nolīguma mērķi tiek sasniegti.

2. Puses vienojas pa attiecīgiem kanāliem nekavējoties apspriesties par visiem jautājumiem, kas attiecas uz šā nolīguma interpretāciju vai piemērošanu, un citiem Pušu attiecību aspektiem, ja to lūdz kāda no Pusēm.

3. Katra Puse var vērsties Stabilizācijas un asociācijas padomē par domstarpībām attiecībā uz šā nolīguma piemērošanu vai interpretāciju. Šajā gadījumā piemēro 130. pantu un, vajadzības gadījumā, 7. protokolu.

Stabilizācijas un asociācijas padome var atrisināt domstarpības ar saistošu lēmumu.

4. Ja kāda Puse uzskata, ka otra Puse nav izpildījusi savas saistības saskaņā ar šo nolīgumu, tā var veikt attiecīgus pasākumus. Pirms tam, izņemot īpašas steidzamības gadījumus, tā sniedz Stabilizācijas un asociācijas padomei visu attiecīgo informāciju, kas vajadzīga vispusīgai situācijas izpētei, lai rastu abām Pusēm pieņemamu risinājumu.

Izvēloties pasākumus, priekšroku jādod tādiem, kas vismazāk traucē šā nolīguma darbību. Par šiem pasākumiem nekavējoties ziņo Stabilizācijas un asociācijas padomei, un par tiem, ja otra Puse to pieprasa, notiek apspriešanās Stabilizācijas un asociācijas padomē, Stabilizācijas un asociācijas komitejā vai jebkurā citā struktūrā, kas izveidota, pamatojoties uz 123. vai 124. pantu.

5. Šā panta 2., 3. un 4. punkta piemērošana nekādā veidā neietekmē un neskar 32., 40., 41., 42. un 46. pantu un 3. protokolu (Jēdziena "noteiktas izcelsmes izstrādājumi" definīcija un administratīvās sadarbības metodes).

130. PANTS

1. Ja starp Pusēm rodas domstarpības par šā nolīguma interpretāciju vai īstenošanu, jebkura no Pusēm nosūta otrai Pusei un Stabilizācijas un asociācijas padomei oficiālu pieprasījumu atrisināt konkrētās domstarpības.

Ja kāda Puse uzskata, ka otra Puse, pieņemot kādu pasākumu vai nerīkojoties vispār, pārkāpj savas saistības saskaņā ar šo nolīgumu, oficiālajā pieprasījumā atrisināt domstarpības sniedz šāda viedokļa iemeslus un norāda, ka attiecīgā gadījumā Puse var pieņemt 129. panta 4. punktā paredzētos pasākumus.

2. Puses cenšas atrisināt domstarpības, sākot labas gribas apspriedes ar Stabilizācijas un asociācijas padomi un citām struktūrām, kā paredzēts 3. punktā, lai cik drīz vien iespējams sasniegtu savstarpēji pieņemamu risinājumu.

3. Puses iesniedz Stabilizācijas un asociācijas padomei visu būtisko informāciju, kas vajadzīga situācijas padziļinātai izskatīšanai.

Kamēr domstarpības nav atrisināts, tās apspriež katrā Stabilizācijas un asociācijas padomes sanāksmē, ja vien nav uzsākta 7. protokolā paredzētā šķīrējtiesas procedūra. Domstarpības uzskata par atrisinātām, kad Stabilizācijas un asociācijas padome ir pieņēmusi saistošu lēmumu šajā jautājumā, kā paredzēts 129. panta 3. punktā, vai kad tā ir paziņojusi, ka domstarpības vairs nepastāv.

Apspriešanās par domstarpībām var notikt jebkurā Stabilizācijas un asociācijas komitejas vai kādas citas attiecīgas komitejas vai struktūras, kas izveidota, pamatojoties uz 123. vai 124. pantu, sanāksmē saskaņā ar Pušu vienošanos, vai ja to pieprasa kāda no Pusēm. Apspriešanās var notikt arī rakstveidā.

Visa informācija, kas tiek izpausta apspriešanās laikā, saglabā konfidencialitāti.

4. Attiecībā uz jautājumiem, uz kuriem attiecas 7. protokola piemērošanas joma, jebkura no Pusēm saskaņā ar minēto protokolu var iesniegt domstarpību jautājumu atrisināšanai šķīrējtiesā, ja Pusēm nav izdevies atrisināt domstarpības divu mēnešu laikā no domstarpību atrisināšanas procedūras uzsākšanas saskaņā ar 1. punktu.

131. PANTS

Kamēr saskaņā ar šo nolīgumu nav panāktas līdzvērtīgas tiesības fiziskām personām un uzņēmējiem, šis nolīgums neskar tiesības, kas tiem nodrošinātas esošos nolīgumos, kuri ir saistoši vienai vai vairākām dalībvalstīm, no vienas puses, un Melnkalnei, no otras puses.

132. PANTS

Galvenie principi Melnkalnes dalībai Kopienas programmās ir noteikti 8. protokolā.

I līdz VII pielikums un 1., 2., 3., 4., 5., 6. un 7. protokols ir šā nolīguma sastāvdaļa.

133. PANTS

Šis nolīgums ir noslēgts uz nenoteiktu laiku.

Jebkura no Pusēm šo nolīgumu var denonsēt, par to paziņojot otrai Pusei. Šis nolīgums vairs nav spēkā pēc sešiem mēnešiem pēc šāda paziņojuma dienas.

Jebkura no Pusēm šo nolīgumu var nekavējoties apturēt, ja otra Puse neievēro kādu no šā nolīguma būtiskajiem elementiem.

134. PANTS

Šajā nolīgumā "Puses" ir Kopiena vai tās dalībvalstis, vai Kopiena un tās dalībvalstis saskaņā ar to attiecīgajām pilnvarām, no vienas puses, un Melnkalnes Republika, no otras puses.

135. PANTS

Šis nolīgums attiecas, no vienas puses, uz teritorijām, kurās piemēro Eiropas Kopienas un Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līgumus, un atbilstīgi šo līgumu nosacījumiem, un, no otras puses, uz Melnkalnes teritoriju.

136. PANTS

Šā nolīguma deponētārs ir Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretārs.

137. PANTS

Šis nolīgums ir sastādīts divos eksemplāros angļu, bulgāru, čehu, dāņu, franču, grieķu, holandiešu, igauņu, īru, itāļu, latviešu, lietuviešu, maltiešu, poļu, portugāļu, rumāņu, slovāku, slovēņu, somu, spāņu, ungāru, vācu un zviedru valodā un oficiālajā valodā, ko lieto Melnkalnē, un visi teksti ir vienlīdz autentiski.

138. PANTS

Puses apstiprina šo nolīgumu saskaņā ar to attiecīgajām procedūrām.

Šis nolīgums stājas spēkā pirmajā dienā otrajā mēnesī pēc tā mēneša, kad Puses viena otrai paziņo par pirmajā daļā minēto procedūru pabeigšanu.

139. PANTS

Pagaidu nolīgums

Ja laikā, kamēr vēl nav pabeigtas procedūras, kas vajadzīgas, lai šis nolīgums stātos spēkā, dažas šā nolīguma daļas, jo īpaši tās, kas attiecas uz preču brīvu apriti, kā arī attiecīgie noteikumi par transportu, īsteno ar pagaidu nolīgumiem starp Kopieni un Melnkalni, Puses vienojas, ka šādos apstākļos šā nolīguma IV sadaļas un 73., 74. un 75. panta, 1., 2., 3., 5., 6. un 7. protokola un 4. protokola nolūkā jēdziens "nolīguma spēkā stāšanās diena" ir diena, kad stājas spēkā attiecīgais pagaidu nolīgums saistībā ar minētajos noteikumos izklāstītajiem pienākumiem.